

Kunskapsöverföring inom slöjd och hantverk

En analys av olika inlärningsituationer

Malin Tingström

Uppsats för avläggande av filosofie kandidatexamen i
Kulturvård, Ledarskap i slöjd och kulturhantverk

15 hp

Institutionen för kulturvård

Göteborgs universitet

2014:37

Kunskapsöverföring inom slöjd och hantverk

Malin Tingström

Handledare: Malin Weijmer

Kandidatuppsats, 15 hp

UNIVERSITY OF GOTHENBURG

www.conservation.gu.se

Department of Conservation

Ph +46 31 786 47 00

P.O. Box 130

Fax +46 31 786 47 03

SE-405 30 Göteborg, Sweden

By: Malin Tingström

Mentor: Malin Weijmer

Knowledge transfer within the handicraft

This study is designed to investigate whether there is any difference between learning from film or from person to person. The purpose of this study is to analyze how students experience different learning situations and what advantages and disadvantages they can see. The study will make use of literary studies, observations and interviews. The empirical material that emerges from the observations and interviews will be the basis for the analysis and results. The study is divided into two parts, each consisting of an observation and follow-up interviews. The observation will be done in two different groups where participants will learn “nålbinding” by a person or film. Afterward the participants are interviewed on how they perceived the different ways to learn and how they learn the best.

The conclusion of this study is that film may very well be used in the learning of handicrafts but that it should primarily be seen as a complement to the person to person knowledge transfer. A film cannot completely replace the person. The difference that arises between learning from a person and learned from a film is both good and bad. Those who are taught by the film takes a lot more initiative than those who learn from a person, in order that they do not have someone they can ask for help and therefore they try to find answers in a alternative way . It makes it faster to get an understanding on how the crafts are working. Those who learn from a person, however, may put words to the problem that arises and learn why to use the words that belong to the craft in a natural way. What knowledge is most important is not to be determined in this study.

Title in original language:

Kunskapsöverförning inom slöjd och hantverk

Language of text: Swedish

Number of pages:51

Keywords: tacit knowledge, crafts knowledge, learning style, Knowledge transfer

ISSN 1101-3303

ISRN GU/KUV—14/37--SE

Förord

Intresset för slöjd och hantverk har alltid funnits i mitt liv och det har gjort att jag hamnat på denna utbildning Ledarskap i slöjd och kulturhantverk. Att skapa med händerna med endast fantasin som gräns är underbart. Jag har hela tiden nyfikenheten att lära mig nya saker speciellt inom slöjd och hantverk. Under tiden på utbildningen har jag fått testa på väldigt mycket olika sorters slöjd och hantverk och jag har insett att det är inget av det jag vill välja bort. Så efter en praktikperiod hos en slöjdlärare så bestämde jag mig för att jag ville bli slöjdlärare. Jag vill tacka de informanter som har ställt upp i denna studie. Jag vill också tacka min diskussionsgrupp Emma och Malin samt min handledare Malin Weijmer hennes hjälp har värdefull.

Det du hör glömmet du

det du ser, minns du

det du gör förstår du

/ kinesiskt ordspråk

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	12
1.1 Bakgrund.....	12
1.2 Forsking och kunskapsläge	13
1.2.1 Syn på inläring.....	13
1.2.2 Undervisa med film	13
1.2.3 Hantverkets kunskap och tyst kunskap.....	14
1.3 Problem formulering.....	14
1.4 Frågeställningar.....	15
1.5 Syfte	15
1.6 Målsättning	15
1.7 Metod.....	15
1.8 Avgränsningar.....	17
1.9 Teoretisk referensram	17
1.10 Källmaterial och källkritik	18
1.11 Nålbindning.....	19
2 Kunskapsöverföring inom slöjd och hantverk.....	21
2.1 Historisk inläring av hantverket.....	21
2.2 Slöjd inläring då till nu	22
2.3 Slöjd inläring idag.....	22
2.4 Undervisa med hjälp av film.....	24
3 Undersökning 1 <i>Att lära av en person</i>	25
3.1 Inledning	25

3.2	Sammanhang.....	25
3.3	Deltagarna.....	25
3.4	Observationen.....	26
3.5	Avslutande reflektion.....	28
4	Undersökning 2 <i>Att lära av film</i>	30
4.1	Inledning.....	30
4.2	Sammanhang 2a.....	30
4.3	Deltagarna 2a.....	31
4.4	Observation 2a.....	31
4.5	Sammanhang 2b.....	33
4.6	Deltagarna 2b.....	33
4.7	Observation 2b.....	33
4.8	Avslutande reflektion.....	35
5	Samtal om olika inläringssituationer.....	37
5.1	Lära av person.....	37
5.2	Lära av film.....	37
5.3	Film VS person.....	38
5.4	Inläring.....	39
5.5	De olika filmerna.....	40
5.6	Hantverkets kunskap och tyst kunskap.....	41
5.7	Avslutande reflektion.....	41
6	Diskussion och slutsatser.....	43
6.1	Slutsatser.....	45
7	Sammanfattning.....	46
	Illustrationsförteckning.....	48
	Käll- och litteraturförteckning.....	48
	Bilagor.....	51

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Ingången till uppsatsens tema och undersökning kom ur ett projektarbete jag arbetade med våren 2013. Jag hade då fått testa på olika hårda slöjttekniker så som träbearbetning och smide. Smidet var något jag fastnade extra för och valde att utforska vidare genom projektarbetet jag kom att kalla *Min mästare*. Målet var att få en djupare förståelse för smidesprocessen och dess verktyg. Det var också ett sätt att utforska huruvida kunskapsuppbyggnad via internet och böcker kunde ses som en ny väg till att nå en mästars fulla kunskapskompetens. Projektarbetet och tillvägagångssättet avvek alltså från det gängse sättet för kunskapsförmedling, det vill säga genom interaktion med en annan person. Med hjälp av internet och böcker sökte jag upp den information jag behövde för att utveckla min smideskunskap.

Det sätt som jag lärde mig på då passade mig bra, jag kunde utforska smidet i min takt och undersöka det som jag fann intressant. Dock hamnade jag i situationer som jag verkligen skulle ha behövt en mästare som kunde leda mig rätt. Exempelvis vid valet av material som jag använde. Ibland var det väldigt hård metall och ibland väldigt mjukt. Om någon kunde berätta för mig hur jag skulle kunna se skillnad på metallerna så skulle jag snabbare ha kunnat rensa ut de mjukare och mer lättarbetade metallerna, istället för att stå och banka mig fördärvad på de hårda. Ibland var jag exempelvis tvungen att ”uppfinna hjulet igen”. Jag visste inte hur kolet skulle kunna brinna så effektivt som möjligt vilket ledde till att jag fick experimentera mig fram med resultatet att tid togs ifrån utforskande och utövande av själva smidesprocessen. Hade jag haft en person jämte mig i de lägena hade jag inte behövt gå den omvägen. Men å andra sidan så lärde jag mig av mina egna misstag och inte av andras. I och med att jag sökte upp kunskapen via internet och böcker så fick jag ta del av många olika personers synpunkter och uppfattningar. Jag var då inte låst till enbart en persons tyckande och tänkande vilket kan uppstå när det är endast en person som lär ut. Dock så kände jag mig ibland vilsen i allas erfarenheter och tankar och visste inte riktigt hur jag skulle börja.

Under arbetes gång så funderade jag på hur det skulle ha varit om jag hade en person jämte mig istället och vilka skillnader jag då skulle uppleva i mitt lärande. Problemet är bara att jag redan lärt mig att smida och inte längre kan uppleva det som en nybörjare. Så genom denna studie vill jag se hur andra elever upplever skillnaden mellan att lära sig av en person och av film. Denna gång vill jag inte befinna mig i lärandet utan jag vill istället se det från utsidan (Arvastson & Ehn 2009). Jag vill utforska om de har samma känslor och tankar som jag hade då.

Dagens kanske vanligaste sätt att lära sig slöjd eller hantverk på är från en person. Denna person behöver inte vara en mästare utan det räcker att den kan något inom hantverket (Tempte 1997). Den traditionella kunskapsöverföringen inom slöjd och hantverk har dock gått i lärling-gesäll-mästare processen. Att istället använda film och annan media som källan till kunskapsöverföring och kunskapsuppbyggnad är en ny men växande sätt att lära

sig hantverk på. Filmen används så väl inom skolslöjden men också inom den allt mer växande DIY-rörelsen. DIY betyder do it yourself och är en växande trend i Sverige och har internet som plattform för att visa på hur människan kan göra saker å egen hand med hjälp av slöjd och hantverk. (Åhlvik et al. 2009 s.13)

1.2 Forsking och kunskapsläge

Det finns olika ingångar att ta sig an denna studies forskningsläge. Uppsatsens ämne gör att tre områden har kunnat ringas in: synen på inläring, undervisa med film samt hantverkets kunskap. Pedagogiken är en del av området och framförallt synen att elever lär på olika sätt. Att undervisa med film i slöjdundervisning är också en viktig del. Att ha förståelse för hur tyst kunskap och hantverkets kunskap fungerar är en central del för att eleven ska förstå hantverket och slöjden.

1.2.1 Syn på inläring

Forskning inom inläring finns det mängder av och jag har valt att ta del av Lena Boströms och Hans Wallenbergs bok *Inläring på elevernas villkor*. Där tar de upp att det finns olika inlärningsätt och att det traditionella sättet att undervisa passar en del av oss. Att en person står och berättar framme vid tavlan. Med det finns andra elever som skulle föredra att verkligen få känna på hur det är för att lära sig så bra som möjligt. I en artikel, *Ögat, örat eller handen*, skriven av Lena Boström tar hon upp hur viktigt det är att eleven lär på olika sätt och att ledaren då måste anpassa kunskapsöverföringen till de som den lär. Viktigt är att elevens behov och tyckande ska få styra hur ledaren lär ut (Boström 2006).

1.2.2 Undervisa med film

Att undervisa med hjälp av film tar Inger Degerfält upp i boken *Slöjda för livet: om pedagogisk slöjd*. Hon berättar hur hon började använda film i undervisningen på 90-talet och hur det hjälper eleverna att utvecklas. Exempelvis så finns det möjlighet för eleven att komma längre än vad läraren hinner med att visa och på det sättet hinner eleven utvecklas mer under samma tid (Degerfält et al. 2008). I boken *Kunskap och människans redskap: teknik och Lärande* nämner författaren att det digitala ibland har svårt att ta sig in i slöjdundervisningen då det är så starkt traditionsbundet (Rystedt & Säljö 2008). De menar att den digitala tekniken inte får lov att ta plats i slöjdsalen. Ett annat kapitel i boken tar upp användandet av wiki i instruktion och lärande. Wiki är en webbsida där information hela tiden byts ut av användarna, en utav de mest kända wikin är uppslagsverket wikipedia (wiki. <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/wiki>, Nationalencyklopedin, hämtad 2014-05-19.) . Den tar upp hur internet kan användas för att lära ut och att lära in. Fördelen gentemot en bok är att denna typ av instruktion lättare kan bytas ut och anpassas till den enskilde eleven.

Studenten Åsa Nilsson Hedblad skriver i sin studentuppsats från 2013 ”Att använda digitala hjälpmedel i de estetiska skolämnena textilslöjd och musik” om hur eleverna upplever att använda digitala hjälpmedel i undervisningen. Eleverna får använda program som ska hjälpa dem i inlärandet och lärarna använder även film i sin undervisning. Uppsatsen tar upp att eleverna gillar att använda olika program (Hedblad 2013). Till skillnad från mitt arbete så är denna uppsats inriktat mer på de mängder av olika digitala hjälpmedel som finns. Mitt arbete riktar enbart in sig på film och då finns ingen lärare till hands alls.

1.2.3 *Hantverkets kunskap och tyst kunskap*

Hantverkets kunskap tar Bengt Molander upp i sin bok *Kunskap i handling*. Där berättar han att kunskap-i-handling eller hantverkets kunskap är när det används både teoretiska och praktiska kunskaper som blandas för att kunna utföra handlingen. Hantverkets kunskap är något som hör till hantverket, små tips och trix som har lärts in från tidigare hantverkare eller av egen erfarenhet.

Peter Sjömar tar i sin artikel *Hantverkets kunskap* upp att det finns olika nivåer av förståelse beroende på hur mycket hantverkskunskap du har. Ju mer kunskap desto lättare har du att förstå hela pusslet trots att du bara har några pusselbitar (Sjömar 2011).

Den tysta kunskapen är något som används vid hantverkets kunskap det är också något som används i det dagliga livet. Det är saker som görs utan att en tänker på det, en kan inte riktigt förklara hur en gör en bara gör. Skillnaden är, som Bertil Rolf skriver i sin bok *Profession, tradition och tyst kunskap*, att den tysta kunskapen används utan att vi tänker på det. Det är något som hör vardagen till. Den tysta kunskapen är svår att sätta ord på. Genom nyfikenhet och uppmärksamhet så lär vi oss att utveckla vår kunskap. I det vardagliga livet så kommer vi alltid i kontakt med något som kallas för tyst kunskap. I Rod Watsons artikel *Tacit knowledge* tar han upp att den tysta kunskapen ofta tas för givet. I sin artikel tar han upp ett exempel om ett hus.

This taken-for-grantedness involves 'active' apperception, e.g in facing the front of a house we tacitly assume, from our perspectival standpoint, that the house has side and rear elevations too, even though we cannot actually see them: we simply 'Know' what houses are like- they have figured in our past experience, and so on (Watson 1977 s.208).

Hade du däremot sett ett hus för första gången så hade du antagligen antagit att huset bara består av en sida då du inte har fått ta del av den kunskapen som säger dig att huset består av flera sidor. Det är här som den tysta kunskapen är aktiv, den fungerar som bakgrundsfakta och ger dig information om att huset består av flera sidor utan att du själv måste fundera på det.

1.3 **Problem formulering**

Det vanligaste sättet att lära sig slöjd och hantverk är att lära sig av en person. Det traditionella sättet var att lära sig från en mästare. Mästaren eller personen finns hela tiden i närheten och kan bistå om hjälp behövs. I en allt mer digitaliserad värld har en annan kunskapskälla och mästare uppstått i form av internet och böcker. Utvecklingen gör det möjligt att hitta rätt kunskap med bara några knapptryck. Fler och fler skolor använder i dag datorer och internet i sin undervisning och även i hemmet är datorn och internet en vanlig kunskapsbank.

Att lära sig slöjd och hantverk idag är inte lika bundet, vare sig till sammanhang eller person, som tidigare. Vem som helst kan idag lägga upp filmer, bilder och texter på nätet för att visa hur slöjd och hantverk kan utföras. De traditionella mästare-gesäll-lärling rollerna finns inte längre kvar. Inte heller bundenheten till en ren undervisningssituation med en pedagog. Idag räcker det att du kan lite grand för att kunna lära ut till andra. Film

och internet medför ett annat medium för hur kunskapsöverföring och kunskapsuppbyggnad hos individen kan gå till.

Även inom skolundervisningen används mer och mer film för att hjälpa eleverna att utvecklas och ta till sig ny kunskap. Dock finns en kunskapslucka när det gäller hur hantverkets kunskap och kunskapsöverföring av handens kunskap förstärks eller försvagas i denna situation. Kanske tappas viktig hantverkskunskap när filmen ersätter personen eller mästaren. Kopplat till forskning om olika inlärningsstilar går det också att ställa sig frågan om vilka fördelar med filmen som medium för kunskapsöverföring har.

1.4 Frågeställningar

De för uppsatsen centrala frågorna är

- Blir det någon skillnad mellan kunskapsöverföring via film respektive via en person?
- Hur upplever eleven skillnaden att lära sig från en person och via film?
- Kan hantverkskunskap och ”tyst kunskap” överföras genom film som kunskapsöverföringsmetod?

1.5 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka de skillnader som kan förekomma vid inläring av en person respektive via film. Vidare är syftet också att undersöka vilka upplevelser som eleverna har av de olika inläringssituationerna.

1.6 Målsättning

Målet med uppsatsen är att diskutera skillnaden mellan att lära slöjd och hantverk med hjälp av en person/pedagog respektive film som kunskapskälla. Arbetet kan förhoppningsvis vara till hjälp så väl i skolan som i vardagliga livet.

1.7 Metod

I studien har det genomförts två undersökningar som har analyserats och diskuterats. De båda undersökningarna var uppbyggda på ett snarlikt sätt och bestod dels av en observation och dels av uppföljande intervjuer med deltagarna. Utöver undersökningarna så har det även genomförts litteraturstudier för att få en djupare kunskap och förståelse inom området (Patel & Davidson 2011).

Observation som metod har valdes för att kunna iaktta elever i inläringssituationer utan att själv vara en deltagare (Patel & Davidson 2011 s.60). Meningen är att observatören ska vara osynlig i rummet och bara iaktta det som eleverna gör och säger (Arvastson & Ehn 2009). De observationsanteckningar som har gjorts ligger till grund för analysen om inläringssituationerna. Vid valet av observation som metod har det inneburit att min roll som observatör kan ha påverkat resultatet då det var mina ögon som såg och min hjärna som bearbetade resultatet. Det är mina erfarenheter och tankar som bladar sig med det som jag ser. Hade en annan person observerat samma sak som jag hade det kanske inte blivit samma resultat då alla har olika erfarenheter och uppfattningar (Arvastson & Ehn 2009). En möjlighet hade kunnat vara att filma observationerna och på så sätt lättare få med allt som sker under observationerna då det finns möjlighet att titta på det flera gånger. Men på

grund av att det tar lång tid att bearbeta sådant material och att det en del personer inte känner sig bekväma med att bli filmade så valdes det att inte göra så.

Undersökning 1:s observation skedde på frilagret i Göteborg. Under en helg i mars anordnades det workshopar under temat ”*Den stora garnhelgen*”. Under hela helgen var det olika workshops som lär ut garntekniker, bland annat nålbindning. I workshopen i nålbindning fanns det möjlighet att sitta med och observera deltagarna. I denna workshop fick deltagarna lära sig nålbindning med hjälp av en person. Observationen tog ungefär en timma och deltagarna fick lära sig grunderna i nålbindning. Observation 1 kunde inte påverkas av observatören i val av moment som lärdes ut, då det var ledaren för workshopens uppgift att bestämma det. Deltagarna blev tillfrågade innan workshopen om de kunde tänka sig att ställa upp på intervju.

I undersökning 2 så fick deltagarna lära sig grunderna i nålbindning med hjälp av film. Undersökningen delades upp i två olika observationer eftersom för få deltagare kunde komma då observation 2a skulle äga rum. Därför var det två deltagare som deltog i observation 2a och tre deltagare som deltog i observation 2b. Båda observationerna ägde rum på Göteborgs universitet i samma lokal. Dessa båda observationer kunde riggas av observatören för att efterlikna observation 1 så mycket som möjligt. Detta gjordes genom att placera deltagarna på liknade sätt och lägga garn och nålar på samma plats. Filmerna som visades var valda för att de visade liknade moment som ledaren lärde ut i observation 1. Deltagarna i dessa observationer blev tillfrågade via mejl om de kunde tänka sig att delta i denna studie. De tillfrågade deltagarna är studenter på programmet Ledarskap i slöjd och kulturhantverk på Göteborgs universitet.

Efter varje observation deltog deltagarna i en uppföljande intervju, om deras upplevelser samt hur de ser på sitt lärande. Intervjuerna tog cirka 15min/intervju och de var till för att få en djupare förståelse för elevens upplevelser i olika inlärningssituationer. Intervjuerna transkriberades sedan och användes som empiriskt material i resultat och slutdiskussionen. De intervjufrågor som ställdes kan läsas i bilaga 01. Intervjuerna har så långt det är möjligt efterliknat ett samtal och därför har frågorna inte ställts direkt i den ordningen som framgår av bilagan. En del frågor har besvarats utan att frågan har behövt ställas andra frågor har varit lite svårare att få ut ett rakt svar på. En del kompletteringsfrågor har skickats ut via mejl till deltagarna i efterhand.

I observationen där deltagarna får använda film kommer det att användas fem filmer som alla är hämtade från youtube.com. En del av filmerna har klippts kortare för att visa ett visst moment medan andra är av original längd. Filmerna valdes ut för att visa hur nålbindning startas, hur en cirkel görs och hur arbetet kan börjas från mitten. Genom att uppsatsförfattaren själv försökte lära sig nålbindning så valdes de filmer som fungerade bäst för det endamålet enligt henne.

- **Film nummer ett** heter *Nålbindning - how to do the Oslo stitch* och är 5,09 minuter lång. Filmen visar med vitt garn mot en blåbakgrund hur nålbindning startas. Personen som har gjort filmen pratar engelska samtidigt som hen visar hur momenten går till. I bakgrunden hörs klassik musik.
- **Film nummer två** heter *Oslo Stitch* och är 2,59 minuter lång. Filmen visar med ett tjockt gult garn mot svart bakgrund hur nålbindning startas. Hen som har gjort filmen pratar engelska samtidigt som hen visar hur momenten går till.

- **Film nummer tre** heter *How to start Nalbindning* och är i originallängd 6,24 minuter lång, men är nedklippt till att börja vid 3,10. Den nedklippta versionen håller på till 5,00. Filmen visar hur remsan sätts ihop till en cirkel. Hen som har gjort filmen instruerar på engelska samtidigt som de olika momenten visas.
- **Film nummer fyra** heter *Nalbindning, Oslo Stitch - Suomeksi 1+1, Neulakinnas* och är i originallängd 13,52 minuter lång. I den nedklippta delen börjar filmen vid 4,05 och slutar vid 6,00. Filmen visar hur remsan sätts ihop till en cirkel. Hen instruerar på både finska och engelska samtidigt som momenten visas.
- **Film nummer fem** heter *Round start (C), "cast on", alkusilmukat 'luomalla' – Neulakinnas* och är 2,14 minuter lång. Filmen visar hur arbetet kan påbörjas från mitten och arbeta sig ut i en spiral. Det finns ingen talande instruktion på filmen. Däremot visas emellanåt små kommentarer i kanten på filmen på engelska. Genom hela filmen spelas det musik.

1.8 Avgränsningar

Studien har ett maxantal på de kursdeltagare som ska intervjuas. 4-5 personer har intervjuats från de olika observationstillfällena. Det hade varit bättre att ha fler för att få ett bredare material att arbeta med men med tanke på den tid som finns tilldelad har ett maxantal bestämts.

Det har varit tvunget att begränsa studien till valet av en teknik och valet har hamnat på nålbindning. Mycket för att det är en teknik som inte så många kan, men som många är intresserade av och vill lära sig. Själva tekniken i sig är inte det viktiga utan själva lärandet. Studien kan gå att genomföra med vilken teknik som helst, till exempel skulle två olika tekniker kunna användas, eftersom det är inläringen som studeras. Men för att inte bli distraherad av två olika tekniker så kommer bara en att användas. En jämförelse skulle kunna ske mellan en person som ska lära sig svetsa och en som ska lära sig virka, men eftersom det är så pass olika tekniker kan det vara svårt att jämföra dem.

Valet har hamnat på att observera de olika inläringssituationerna separat. Det går givetvis att lära sig från både en person och en film samtidigt men det har inte undersökts i denna studie.

1.9 Teoretisk referensram

Denna studie kommer att diskutera både hantverk och pedagogik. När slöjd och hantverk lär in kommer eleven i kontakt med den kunskap som Bengt Molander kallar för kunskap-i-handling. Det är en kunskap som använder sig av både teoretisk och praktisk kunskap för att kunna göra något i handling (Molander 1996). Inom hantverk så pratas det ofta om hantverkets kunskap vilket innebär små tips och trix som hör hantverket till. Eleven lär sig dem antingen av andra slöjdare och hantverkare eller av egen erfarenhet. Den används för att kunna utföra hantverket på ett så skickligt sätt som möjligt. För att kunna utföra ett hantverk så använder eleven sig av något som Bertil Rolf tar upp i sin bok, *Profession, tradition och tyst kunskap*, nämligen tyst kunskap. Den tysta kunskapen används för att utföra vardagliga ting men den finns också med i utförandet av hantverk eller när vi utför kunskap-i-handling. Det är sådant som görs utan att tänka på det.

De två nämnda kunskaperna går hand i hand och hjälper varandra att utvecklas. Hantverkets kunskap är den som står i fokus och ofta den som vi ser när någon utför ett hantverk. Den tysta kunskapen däremot fungerar mer som bakgrunds information, den står inte i centrum och kan inte heller synas. Att använda den tysta kunskapen som ett redskap hjälper oss att inta ny kunskap. Genom att som hantverkare vara nyfiken och uppmärksam kan hantverkets kunskap utvecklas men en slutar aldrig att utvecklas. Enligt Bengt Molander kan inte ens mästare kalla sig fullärd, det är bara ett namn på att mästaren nu får lov att lära sig på egen hand (Winbladh, Anna 2003).

Fördelen med att välja Bengt Molanders bok är att han har ett hantverks- och slöjdperspektiv vilket även denna uppsats har. Boken är pedagogisk men är ändå mer inriktad på den praktiska inlärningen mer än den teoretiska och kan därför hjälpa till att öka förståelsen för hur eleven lär sig hantverket och använder sig av kunskap i handlandet.

Studien kommer även att ta avstamp i Lena Boström och Hans Wallenbergs bok *Inläring på elevernas villkor*. Boken tar upp flera olika inlärningsmodeller. I denna studie så kommer det att användas en inlärningsmodell som kallas för NPL (Neuro Lingvistisk Programmering). Det är en modell som beskriver hur vårt beteende vid inläring fungerar. Modellen har tre olika system som eleven kan ta in information på. Oftast är det en eller två som eleven har lättast att förstå. De som modellen utgår ifrån är visuella inlärare, auditiva inlärare och kinestetiska inlärare.

- De *visuelle inlärarna* lär sig bäst genom att använda synen. De lär sig snabbt genom att läsa text eller titta på bilder.
- De *auditiva inlärarna* lär sig bäst genom att använda hörseln. De lär sig snabbast genom att prata, diskutera och vara sociala
- De *kinestetiska inlärarna* lär sig bäst genom att göra. Att vara delaktig, uppleva och experimentera så kan de ta till sig ny kunskap (Boström et al. 1997).

Det finns ingen elev som helt kan placeras in i ett och samma fack utan de tar lite grann från alla fack. Oftast är eleven starkast i ett utav facken och det är den som den lär sig bäst. Boström och Wallenberg tar även upp att det är den visuella och den auditiva inläraren som klarar sig bäst i den traditionella skolan där läraren står framme vid tavlan och berättar. Kinetiska inläraren däremot, är den som kan ta till sig och förstå exempelvis idrottlektionerna och slöjdlektionerna, där de får lov att testa och uppleva själva (Boström et al. 1997).

1.10 Källmaterial och källkritik

De pedagogiska böcker som har valts riktar sig inte just till slöjden och dess undervisning utan är mer ur allmän synvinkel men kan ändå vara till nytta i denna studie. De filmer som har valts ut till observation nummer två har valts ut på grund av de moment och de tekniker som de visar. Jag har inte tagit reda på anledningen till att de publicerats på *youtube.com* utan de filmer som jag tyckte bäst visade de moment som ska läras in. I undersökning 2 får deltagarna tillgång till fem olika filmer för att lära sig nålbindning. Tanken var från början att deltagaren skulle få söka fritt på internet men på grund av att det kan bli en relativt stor

felkälla, i och med att alla kanske inte söker rätt med en gång, så valdes ett visst antal filmer ut. Från början var det tänkt att bara använda de tre filmer som visade starten, hur en cirkel görs och hur arbetet påbörjas från mitten. Men på grund av att vi tenderar att lära ut på samma sätt som vi själva bäst lär in, så valdes också två filmer som berättar de två första momenten på andra sätt (Boström et al. 1997). Alltså av olika personer som sätter sina egna ord på utförandet av hantverket.

Deltagarna i observation 2 sitter med hörlurar på sig för att kunna höra instruktionerna från filmen detta kan göra att de pratar mindre med varandra då en kan se det som att en inte ska störa någon som sitter med hörlurar i öronen. Det kan bli så att de sitter mer i sin egen lilla värld istället och därmed inte kommer sig för att fråga.

Ingen av filmerna visar hur skarvning, d.v.s. ett moment inom nålbindning ska göras. Observatören frågar därför innan observationen börjar om alla vet hur det går till. Rollen som observatör finns inte då utan istället träder observatören in i rollen som ledare för en kort stund. Detta kan påverka deltagarna att senare fråga observatören om bekräftelse för att de fortfarande ser observatören som ledare.

En del av deltagarna hade tidigare testat på nålbindning men antingen glömt av det eller ville fräscha upp sitt minne. Detta kan ge en feltolkning både i observationen och i intervjun. Då de redan har viss förförståelse för hur hantverket ska gå till kan det hända att de använder den informationen när de berättar om deras upplevelser av information som inte kan synas i observationen. Alla som deltog i studien har ett intresse för slöjd och hantverk men de som intervjuades i undersökning 2 går, eller har gått på hantverksutbildningar. Detta kan ha påverkat svaren under intervjuerna. I undersökning 1 har inte alla gått på hantverksutbildningar. Detta kan ge en sned bild över hur de svarar på frågorna som ställs.

Att alla har olika förförståelse inför olika situationer är något som inte kommer att analyseras i detta arbetat. Exempelvis kan det antas att en person som redan kan sticka har lättare att förstå hur nålbindning går till. Att hitta en homogen grupp där alla bär på samma förförståelse för tekniken är relativt omöjligt.

Rollen som observatör innebär att vara i rummet men inte höras. I observation 2b inträffar tekniska fel som innebär att observatören först går in och hjälper en av informanterna att byta dator. Senare i observationen upptäcks att filmerna inte är förkortade som de borde vara. Observatören får då meddela informanterna var filmen börjar och slutar. Detta kan påverka resultatet genom att ett samtal startas om de tekniska felen som annars inte hade funnits.

1.11 Nålbindning

Historia

Nålbindning är en mycket gammal teknik som finns över hela världen. Den är dock inte allmänt känd och det är inte många som kan den. Tekniken kan betraktas som en föregångare till stickning och virkning. Nålbindning används ofta när det ska göras mindre arbeten så som vantar, mössor eller strumpor. Tekniken har många olika dialektala namn, så som sy, binda, nåla, påta, söma eller knytta. Det finns inte ett rätt sätt att nålbinda på, det

finns minst 12 olika sätt. För att kunna nålbinda behövs det en nålbindingens nål som är ungefär 10cm lång och platt. Den kan vara gjord i trä, metall, plast eller ben beroende på vad bindaren tycker bäst om eller vad som fanns till hands.

Utförande

Tekniken går ut på att forma öglor som läggs runt tummen och som sys in i varandra. Öglorna kallas för stygn. Varje stygn går in i föregående stygn och tråden dras igenom öglorna enligt Fig1, på detta sätt blir stygnen bundna och kan då inte repas upp som de kan göra i stickning och virkning. Av de 12 olika sätt att nålbinda förklarar jag ett här med hjälp av bilder.

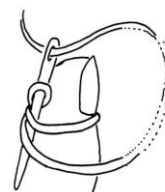

Fig1: stygnen läggs hela tiden runt tummen. Tekning från

För att inte behöva dra igenom hela nystanet genom varje stygn så används kortare bitar av garnet. Det är här som ullgarnet är att föredra, då den kortare biten, när den tar slut, kan skarvas ihop genom tovning eller filtning med en annan bit garn enligt Fig 2.

Eftersom arbetet sker med korta bitar så måste de sättas ihop med jämna mellanrum. Det görs genom att fukta de båda ändarna och gnugga dem emellan handflatorna så tovas ullen ihop och de kortare garnbitarna blir till en garn bit. Detta kallas för skarvning Fig 2.

Fig 2: vid skarvning så lägger en de två garnbitarna så här.

När stygn läggs på stygn bildas det en lång remsa som kan göras exempelvis till en cirkel. Vid fortsatt nålbinding på cirkeln bildas en tub som kan användas som handledsvärmare eller så kan arbetet till slut bli en vante.

Det finns, som tidigare nämnts, ett flertal olika sätt att nålbinda. I denna studie ska deltagarna få lära sig att göra en remsa som nämnts ovan, men de ska även få lära sig att nålbinda från mitten. Tekniken går till på samma sätt som ovan fast arbetet sker i en spiral istället för på en lång remsa.

2 Kunskapsöverföring inom slöjd och hantverk

Uppsatsen handlar om kunskapsöverföring inom slöjd och hantverk, det finns dock en skillnad mellan slöjd och hantverk. På landsbygden var det vanligt med slöjd, eller den så kallade hemslöjden, där produkter tillverkades främst för husbehov (Kulturdepartementet 2012). Hantverket var något som hörde till tätorterna. Att syssla med förädling var något som skulle tillhöra städerna för att få dem att utvecklas inom handel. För att få lov att utöva ett hantverk som ett yrke var det tvunget att vara en mästare. Det var en lång väg att gå innan en kunde bli det. Hantverk är något som hör olika yrken till så som: smide, hattmakare, skomakare, korgmakare, skraddare, o.s.v. Det finns enormt många hantverksyrken och det som skiljer dem från slöjden är att det är ett yrke som utförs för att tjäna pengar. Hemslöjd var något folk ägnade sig åt för husbehov mer som en bisyssla. De åren som skördarna slog fel var det mycket viktigt att kunna få inkomster på ett annat sätt än genom jordbruket.

På medeltiden började det från samhällets sida att göras en åtskillnad på vilka som skulle utöva hantverk och hemslöjd. De som bodde på landsbygden skulle stå för produktionen av livsmedel och råvaror. De som bodde i städerna skulle stå för förädlingsarbetet. Många åtgärder vidtogs för att hindra dem som bodde på landsbygden att utöva hantverk och försäljning av slöjdprodukter. Syftet var att samhället ville främja städernas hantverk och handel (Kulturdepartementet 2012).

2.1 Historisk inlärning av hantverket

En av de åtgärder som vidtogs för att förhindra att vem som helst skulle kunna utöva hantverk var att upprätta så kallade skråväsen inom olika hantverk. Skråväsendet var till för att säkra kvalitén på hantverket men också för att se till att det inte blev för stor konkurrens mellan hantverkare som utövade samma hantverk (Jernström 2000, s.26). För att få lov att utöva hantverket som ett yrke måste man vara mästare, detta innebär att ett mästarprov har avlagts. Att bli utbildad inom skråväsendet innebär att en viss utbildningsordning skulle följas innan mästarprovet kunde avläggas.

För att berätta hur vägen mot mästartiteln kunde gå till tas här hantverket smide som exempel. En mästare hade flera gesäller och även några lärlingar i sin smedja. Gesällerna och lärlingarna var där för att lära sig yrket och de hade olika uppgifter i smedjan. En lärling kunde till exempel få sköta bälgarna som blåser in luft i kolbädden eller sköta släggan. Det gick till på det sättet att mästaren tog ut järnet vid rätt temperatur och pekade vart släggan skulle slå någonstans och så slog lärlingen med släggan. Lärlingstiden varade ungefär fyra år och efter det avlades ett gesällprov. Det var vanligt att gesällerna gav sig av på en resa för att lära sig yrket hos flera olika mästare. Efter en viss tid som verksam inom hantverksyrket så kunde ett mästarprov få avläggas och då fick mästaren lov att ta in egna lärlingar och gesäller att utbild (Enander & Norén 2008 s.167).

2.2 Slöjd inläring då till nu

Att lära sig slöjd är något som har hört hemmet till, därav namnet hemslöjd. Produkterna som tillverkades skulle först och främst komma hemmet till nytta och var inte till för att gå till försäljning. De åren som skördarna slog fel så var det dock bra att ha något att sälja för att få in lite extra pengar. Sedan medeltiden så har hemslöjden hört landsbygden till men under andra hälften av 1800-talet så blir behovet av att hemslöjda mindre och detta beror på industrialismens uppgång (Lindström 2008, s.33). Fabrikerna växte sig stora och tog över mycket av det arbete som tidigare hade skett i hemmet. En oro uppstod om att de slöjd- och hantverkskunskaper som fanns med tiden skulle gå förlorade då det nu var maskiner som utförde arbetet. Industrialismen medförde också att fler flyttade in till städerna så att behovet av hemslöjd ökade mer där. I och med det så började hushållningssällskapet att anordna kurser i hemslöjd för att bevara kunskaperna. Det inrättades också särskilda slöjdskolor, bland annat Nääs och Sätergläntan. Där utbildades eleverna i handslöjd och fick lära sig att tillverka produkter till husebehov. På Nääs var Otto Salomon verksam och han kom att utveckla den pedagogik som idag är den pedagogik som används i skolslöjden den har spridit sig inte bara i Sverige, utan även ute i världen (Throrbjörnsson 2008, s.40). Inom hantverket kan kunskapen förändras från generation till generation men det kan också vara så att saker görs på samma sätt för det har alltid varit så. Kunskapen går alltså i arv från mästare till gesäll eller från person till elev på både gott och ont (Molander 1996; Jernström 2000).

För att bevara kunskaperna även på landsbygden så beslutade riksdagen i slutet på 1800-talet att anställa undervisare inom slöjden. De skulle resa runt i landet och undervisa i slöjd. Med tiden så blev skolslöjden allt mer omfattande och de kringresande undervisarna kom att ägna sig mer åt att inspektera skolslöjden än att undervisa (Kulturdepartementet 2012).

Hemslöjden har gjort en stor insats för att bevara traditionella hantverk med en hög kvalité. Genom utbildningar så som studiecirkel och folkutbildningar har lusten för att skapa bevarats genom generationer. Genom cirkelarna så får eleven uppleva just det som den tycker är viktigt med slöjden, om det så är att känna att en utvecklas då en lär oss att behärska tekniken eller om det är lugnet i görandet som är det viktiga (Lundahl 1999 s. 84f)

2.3 Slöjd inläring idag

Grundläggande för synen på kunskapsöverföring inom slöjd och hantverk är att detta lärs genom handling (Molander 1996, s.153). Utan handling kan eleven nätt och jämt beskriva hur hantverket går till men aldrig fullt ut förstå det. Slöjd är något som måste upplevas av en själv för att få en förståelse för tekniken. Genom elevens handling förstår hen den hemliga kod som finns i slöjden eller i hantverket (Rystedt & Säljö 2008, s.259 f). Hade hen inte själv testat så hade hen inte heller förstått exempelvis hur hårt tråden skulle dras åt eller hur länge järnet ska ligga i ässjan.

Vid inläring idag så finns inte de gamla lärling-gesäll-mästare rollerna kvar på samma sätt. De finns men inte lika tydligt som de gjorde förr och de tillhör fortfarande de yrken som utövar hantverk. Idag så är det ofta i skolan som eleverna får möjlighet till att pröva på och lära sig slöjdtekniker. Ibland kan det vara någon släkting som lär dem det men

eftersom slöjden inte är viktig för vår överlevnad så är det inte allmänt kunnande. Slöjd i skolan idag är till för att eleven ska utveckla sin nyfikenhet och sin förmåga att lösa uppkomna problem i vardagen. Eleven ska också utveckla sin kreativa förmåga och sitt ansvarstagande (Rystedt & Säljö 2008, s.200). De som vill lära sig slöjd idag är intresserade av slöjd och hantverk men har det mera som en hobby för att de tycker att det är roligt att slöjda. Så som de kringresande undervisarna reste runt i landet förr i tiden, reser idag slöjdintresserade runt till undervisarna för att ta del av kurser, workshops eller andra utbildningar.

När eleverna då kommer till kursen/workshops/utbildningen så är det den traditionella hemslöjdens pedagogik som står i centrum för kunskapsöverföringen. I hemslöjdens pedagogik så är det viktigt att lyssna på eleven så att den får ställa de frågor som behövs för att förstå slöjden (Björkdahl Ordell et al. 2006). Det är också viktigt att eleven får lov att härma på sitt eget arbete medan ledaren visar på sitt eget material. Annars är det lätt hänt att ledaren tar över elevens arbete för att hjälpa eleven på rätt väg. Jernström skriver i sin avhandling, *Lärande under samma hatt*, att mästaren ska vara en "bekantgörare" alltså lära ut hantverket istället för att bli en "görare" som egentligen lärlingen ska vara. Mästaren tar över lärlingens arbete, dels för att hjälpa den på rätt väg, men också för att en själv tycker det är roligt att arbeta och inte riktigt kan hålla händerna i styr (Jernström 2000, s.90). Genom hemslöjdens pedagogik så är det viktigt att ledaren hela tiden arbetar på sitt eget arbete istället för på elevens. Då får eleven chansen att härma ledarens rörelser. Det är inte bara rörelserna som är viktiga vid inläringen utan även att få höra hur ledaren sätter ord på det som görs (Björkdahl Ordell et al. 2006 s.8). Utöver detta så är det viktigt i hemslöjdens pedagogik att eleven får lov att utforska slöjden och i och med det får eleven känslan av att ha lärt sig på egen hand (Björkdahl Ordell et al. 2006).

Det är härmandet som gör att eleven får en djupare förståelse för slöjden eller hantverket. Genom att själva få lov att utforska den så bildar eleven sig en egen uppfattning och har då lättare att applicera den nästa gång den lär sig något liknande. Slöjden handlar inte bara om att jobba var och en för sig utan är också ett samarbete mellan personerna som utövar den. När eleverna gör det tillsammans så är det hela tiden ett samtal som pågår mellan oss (Johansson 2008). Dock behöver inte detta samtal höras utan kan lika gärna vara tyst och endast ske med gester. Ta smedlärlingen som exempel, han får se hur arbetet går till i smedjan även om han bara får stå och pumpa på bälgen. Det kan kanske tyckas vara ett tråkigt jobb men han lär sig vid vilken temperatur som järnet är som bäst att arbeta med och hur mycket det behöver pumpas för att uppnå den temperaturen. Likadant är det med lärlingen som slår med släggan. Han slår hela tiden där mästaren pekar och på det sättet så lär han sig hur släggan ska falla för att få de rätta formerna. Det behövs inga ord för att de ska förstå vad som är rätt, de får se hur släggan faller och därmed hur järnet ändrar form och får på så sätt en förståelse för hur de själva en gång ska gå tillväga för att skapa något liknande.

Även de kringresande undervisarna lärde ut genom härmande. Men till skillnad från mästaren och lärlingen så kunde det vara flera som lärde sig slöjden samtidigt. De kringresande undervisarna lärde ut slöjd som var bra för husbehov vilket också senare de olika slöjdskolorna gjorde. De riktade inte in sig på att utbilda elever som senare skulle livnära sig på ett hantverk utan de lärde ut slöjd som var viktigt att kunna i hemmet. Slöjdskolorna var också till för att bevara gamla slöjdtraditioner som annars skulle gå förlorade.

I slöjdens pedagogik har härmandet en viktig roll. Det är genom att eleverna får lov att se och höra hur hantverket går till och sedan även göra. Att slöjda innebär att utvecklas personligen och våga tro på sin egen förmåga att skapa. Slöjd i skolan ses som ett ämne som ska lära eleverna att tänka själva, att våga handla på egen hand. Genom att slöjda så får eleven kunskap genom handling, den upplever det den lär sig och på så sätt får den en djupare förståelse för verkligheten (Lindholm 2011, s.191; Throrbjörnsson 2008, s. 40)

2.4 Undervisa med hjälp av film

I denna studie berörs också det nya sättet att lära sig slöjd och hantverk, nämligen genom att titta på instruktions filmer. I generationer har det främst varit en person som lärt ut slöjden eller hantverket, det har också funnits tillgång till instruktioner via texter som beskriver olika tekniker och moment. Att lära sig via text och bilder är inte alltid så lätt. Att sätta ord på hur händerna ska röras eller hur hårt garnet ska dras åt är svårt. Istället så är det traditionella sättet, att härma en annans persons rörelser, att iaktta och höra hur händerna ska röras och hur hårt garnet ska dras, detta ger en bättre förståelse för hantverket (Degerfält et al. 2008, s. 113). Men i skolan kan det vara svårt att hinna med och visa och förklara för 20 elever. Därför började slöjdläraren Inger Degerfält att använda sig av film i slöjdundervisningen. Genom att använda filmen så kunde hon visa momenten för alla eleverna samtidigt och de behövde inte stå och trängas runt henne. Filmerna visade momenten i lugn takt i närbild. Dessutom så tröttnade aldrig filmen på att visa samma moment om och om igen. I och med utvecklingen inom tekniken så blev filmen lättare att använda, eleverna kunde klicka sig fram till den del de ville titta på istället för att spola fram och tillbaka.

Meningen med filmerna är inte bara att avlasta läraren i skolsalen, som ibland kan få långa köer av eleverna som söker hjälp, utan också att eleverna ska kunna söka kunskap på egen hand. Med hjälp av filmerna kan eleverna hinna med den överkurs i ämnet som läraren aldrig hinner visa dem (Degerfält et al. 2008). I och med filmen så finns det också möjlighet för eleverna att ta med sig arbetet hem och fortsätta där. Då hinner eleven med ytterligare och kan utvecklas ännu mer i sitt lärande. Inger kände att eleverna utvecklades snabbare när de kunde använda film i undervisningen. Tack vare att alla kunde se vad hon gjorde på samma gång behövde hon inte upprepa sina handrörelser för varje elev.

Det har skett en del förändringar inom hantverket och slöjden både vad som gäller kunskapsöverföringen men också anledningen till att vi idag håller på med slöjd och hantverk. Förr var det tvunget att göra sakerna för hand för det fanns inte att köpa, i dag sysslas det med slöjd och hantverk för att det är roligt och många ser det som ett sätt att koppla av. Inlärningssituationerna har också förmedlats under historiens lopp, idag kan en med bara några enkla knapptryck sätta igång en film och börja lära sig hantverket eller slöjden.

3 Undersökning 1 *Att lära av en person*

3.1 Inledning

Uppsatsens undersökning vilar på två olika situationer som båda syftar till kunskapsöverföring. Den första situationen handlar om att lära av en person och undersöks i detta kapitel. Genom att genomföra en observation har situationen kunnat följas och studeras. Riggningen har varit en anordnad workshop där deltagarna får lära sig av en person, som i anteckningarna nedan kommer att kallas för ledaren. Uppföljande intervjuer har sedan gjorts med deltagarna, merparten av det materialet återfinns i kapitel 5.

3.2 Sammanhang

Workshopen ägde rum på ett Kulturhus i Göteborg. Under en helg så arrangerades där *Den stora garnhelgen*. Under helgen fanns ett flertal olika workshops som lärde ut olika tekniker att arbeta med garn. En av workshoparna var nålbindning och det fanns möjlighet att sitta med och observera.

Det rum som workshopen ägde rum i var ett stort rum med stora fönster längs ena sidan. Det var bara en fjärdedel av rummet som användes för workshopen. I rummet stod ett stort fyrkantigt bord. Deltagarna sitter enligt Fig 33. På bordet framför deltagarna låg garn och nålar.

3.3 Deltagarna

Det var fem deltagare som deltog i workshopen och ingen av dem hade tidigare provat på att nålbinda.

Informant 1 kom till workshopen för att hen ville lära sig tekniken. Tidigare så har hen hållit på med virkning och stickning vilket hen har lärt sig av mamma, kompisar och på youtube.

Informant 2 kom till workshopen för att hen är intresserad av att jobba med garn. Tidigare har hen hållit på med det mesta inom den mjuka slöjden och även svetsat. Mycket av det har hen lärt sig av kompisar och släktingar men hen har även gått en del kurser.

Informant 3 har inte gått att nå för att få en uppföljande intervju. Hen känner informant 4. Antagligen kom hen till workshopen för att informant 4 skulle gå på den.

Informant 4 kom till workshopen för att hen tyckte det verkade roligt och har funderat på att lära sig nålbindning tidigare. Annars sysslar hen en del med virkning och stickning. Mycket av det har hen lärt sig på hemsidor och genom att titta på olika youtube klipp.

Informant 5 kom till workshopen för att hen gillar att lära sig nya saker. Hen har sett kompisar hålla på med nålbindning men inte fått chansen att lära sig. Hen arbetar som herrskräddare och är intresserad av den mjuka textilen. Hen är självlärd men har även gått en del utbildningar.

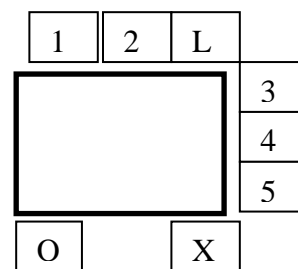

Fig 3 Placeringen av deltagarna, ledaren och observatören under workshopen. plats X markerar den plats där informant 5 först satt innan hen flyttade sig. L står för Ledare och O för observatör

3.4 Observationen

Workshopen börjar.

Ledaren frågar om någon har testat nålbinding tidigare. Alla svarar att de inte har gjort det. Ledaren ber alla att ställa sig runt honom.

Deltagarna ställer sig runt ledaren

Ledaren börjar visa hur det första steget ska gå till samtidigt som hen berättar vad hen gör. Hen berättar också om nålbindingens historia och teknik. Deltagarna observerar. Informant 1 är den enda som försöker härma ledarens rörelser med nål och tråd. Dock är hen den enda som har med sig egen nål och garn vilket gör att hen är den enda som kan härma samtidigt. Efter en stund så lyssnar och iakttar bara informant 1 istället för att härma.

På ledarens initiativ tar alla varsin nål och tråd.

Deltagarna sätter sig på sina platser. Ledaren börjar om och visar samma moment igen. Informant 3 förklarar för informant 4 hur knuten ska göras. Informant 5 går runt för att se bättre. Informant 1 söker hjälp och bekräftelse på det som ledaren gör. Informant 4 tittar på vad informant 3 gör för att få bekräftelse på att hen själv gör rätt. Informant 2 testar mer på egen hand. Informant 2 böjer sig fram för att visa hur informant 1 ska göra. Detta gör hen genom att peka på informant 1:s arbete. Informant 5 har en lång stund stått snett bakom ledaren och arbetat på egen hand, nu söker hen bekräftelse på att hen har gjort rätt genom att visa sitt arbete för ledaren. Informant 3 inspekterar sitt arbete. Informant 1 söker hjälp och bekräftelse av ledaren. Ledaren visar igen hur momentet görs men denna gång inte på sitt eget arbete utan pekar på informant 1:s arbete. Informant 3 frågar informant 4 om bekräftelse genom att visa sitt arbete. Efter en liten stund frågar informant 4 ledaren om hjälp. Ledaren förklarar att det finns flera olika sätt att nålbinda. Hen ger ett exempel om en bok som heter *12 sätt att nålbinda*. Inget sätt är mer rätt än det andra. Informant 4 testar att göra på annat sätt. Informant 5 har nu gått och satt sig på en annan stol som är jämte informant 4. Informant 5 testar på egen hand för att komma vidare i arbetet. Informant 1 inspekterar sitt arbete tittar sedan hur informant 2 gör men utan att fråga honom. Sedan frågar informant 1 ledaren om hjälp. Informant 5 har under en lång stund arbetat själv utan att inspektera arbetet eller tittat på andras och efter en stund frågar hen ledaren om bekräftelse. Informant 2 frågar ledaren om hjälp, informant 1 iakttar också när informant 2 får hjälp. När ledaren har hjälpt informant 2 färdigt frågar Informant 1 om bekräftelse på att hen har uppfattat det rätt.

Cirka 15 minuter av workshopen har gått.

Informant 5 frågar om hårdheten i arbetet och hur hårt den ska vara. För några av deltagarna är det nu dags att skarva. Informant 5 är den första som gör det och hen verkar veta hur det går till. I och med skarvningen så kommer det in ett nytt moment i hantverket som deltagarna ska lära sig. Dock så ha inte alla kommit så långt att det är dags för dem att skarva. I och med skarvningen så måste arbetet släppas från handen för att båda händerna behövs när ändarna ska tovas ihop. Informant 4 och informant 5 konsulterar med varandra hur de ska göra för att hitta tillbaka igen efter att de har släppt sina arbeten. Informant 4 testar på egen hand hur hen ska göra för att hitta rätt igen. Informant 2 frågar informant 1

om bekräftelse på att hen har gjort rätt. Informant 5 skarvar om och inspekterar sedan sitt arbete. Informant 3 ber ledaren om bekräftelse på sitt arbete. Informant 4 frågar om verktyget och vad som behövs. Informant 1 och informant 2 frågar ledaren om bekräftelse. När ledaren ger bekräftelse börjar informant 1 peka och visa på sitt arbete för att verkligen få veta att hen har gjort rätt. Informant 4 och informant 5 visar och inspekterar varandras arbeten och jämför skillnader.

Ledaren visar hur skarvning går till. Det är ingen som härmar denna gång. De deltagarna som redan kan skarva iakttar emellanåt annars ängar de sig mest åt sina arbeten.

Efter det att ledaren har visat skarvning så ska informant 2 skarva. Alltså direkt efter det att skarvningen har visats av ledaren. Informant 3, 4 och 5 visar upp sina arbeten för varandra. De jämför skillnader och konstaterar att informant 3:s arbete är mycket hårdare. Efter detta så inspekterar informant 3 sitt arbete mer ingående. Informant 2 visar upp sitt arbete för ledaren för att få bekräftelse. Informant 1 frågar ledaren om bekräftelse. Återigen byter ledaren teknik för att lära ut till informant 1. Tidigare har ledaren pratat ut instruktionerna i en följd men denna gång pratar hen stegvis fram instruktionerna samtidigt som hen visar på informant 1:s arbete. Informant 2 behöver också hjälp så ledaren pekar och visar på hens arbete precis som hen gjorde för informant 1. Informant 4 inspekterar sitt arbete och inser att det är dumt att nålbinda för mycket innan skarvning, då garnbiten blir för kort för att kunna tovas ihop på ett bra sätt. Hen berättar också att det är jobbigt att behöva släppa arbetet för att skarva och att det då är svårt att hitta tillbaka. Informant 3 visar arbete för informant 4.

Ett nytt moment ska nu visas. Det är dags att göra arbetet till en cirkel som sedan kan göras till exempelvis en handledsvärmare. Ledaren visar momentet. Informant 5 går nu och ställer sig snett bakom ledaren där hen har stått under tidigare genomgångar. Informant 5 och 3 härmar ledarens rörelser efter att de har iakttagit. Efter en stund så slutar informant 3 att härma och iakttar bara istället. Informant 5 som nu är den enda som härmar och gör samtidigt frågar nu efter bekräftelse på att hen har gjort rätt.

Cirka 30 minuter av workshopen har gått.

Informant 4 frågar hur mönster läses. Ledaren berättar att det finns olika böcker om nålbindning som kan vara användbara. Informant 3 iakttar ledaren när hen arbetar vidare på sitt arbete. Informant 1 arbetar på egen hand och har ej börjat göra det till en cirkel. Informant 2 lyssnar på vad ledaren säger. Informant 1 ska nu skarva och hen är en av dem som inte har gjort det innan. Informant 3 konstaterar att det inte blev rätt men försöker att reda ut vad hen har gjort fel själv. Informant 2 får hjälp av ledaren för att få ordning på sitt arbete som har trasslat till sig lite. Informant 1 har lyckat att skarva själv. Informant 5 söker bekräftelse av ledare. Informant 3 iakttar när informant 2 får hjälp och söker sedan hjälp för egen del när hen ska göra det till en cirkel. Informant 1 frågar inte lika mycket om bekräftelse nu som i början. Informant 3 söker hjälp av informant 4. Informant 4 inspekterar hur informant 5:s arbete ser ut och jämför med sitt egna. Informant 2 söker hjälp och bekräftelse och verkar sedan försöka själv. Informant 1 söker nu hjälp om hur arbetet görs till en cirkel. Ledaren pekar och berättar stegvis hur momentet för att få arbetet till en cirkel. Informant 2 söker hjälp av ledaren. Informant 1 söker hjälp av ledaren

Cirka 40 minuter av workshopen har gått.

Alla sitter och arbetar för sig själva. Informant 3 inspekterar sitt arbete och även ledaren tittar på det. Ledaren säger att det ser ut som minskning. Hen undersöker sedan arbetet och konstaterar att informant 3 drar sina stygn hårdare hela tiden därför ser det ut som minskning. Informant 1 söker bekräftelse av ledaren, genom att peka och visa hur hen gör får hen bekräftelse på att det är rätt. Ledaren ger information om att det kan vara bra att göra början igen och att öva på den nu när hen är där för att hjälpa till. Informant 2 inspekterar informant 1:s arbete. Informant 5 ber om hjälp när tråden går av men försöker att lösa det själv. Informant 1, 2, 3 och 5 ska börja om och öva på början igen. Informant 3 verkar komma igång bra utan att behöva fråga. Informant 1 söker bekräftelse på hur början gjordes. Informant 4 inspekterar sitt arbete och lägger sedan undan det för att själv börja om från början. Informant 1 söker återigen bekräftelse på hur början görs. Ledaren pekar på henoms arbete för att visa hur hen ska göra. Ledaren visar nu ett annat sätt att göra början. Om arbetet ska börja från mitten görs det på ett annat sätt. Informant 1 uppfattar inte vad ledaren säger utan frågar istället informant 2 om vad som ledaren sa. Ledaren visar det andra sättet att börja. Informant 2, 3, 4 och 5 iakttar alla och härmar vad ledaren gör. Informant 5 söker bekräftelse på vad ledaren gör. Informant 3 iakttar informant 5:s arbete när informant 5 visar arbetet för ledaren. Informant 2 slutar att öva på den alternativa början och fortsätter istället med sitt gamla arbete. Informant 1 inser att tråden som hen håller på med nu är för liten för att det ska gå att nålbinda lätt med den. Informant 3 inspekterar sitt arbete. Informant 4 frågar om bekräftelse på sitt arbete.

Workshopen slutar efter 60 minuter.

3.5 Avslutande reflektion

Under observation kommer ingen annan in i rummet, ändå är det mycket rörelse och kontakter som sker under denna timme. Kontakter tas mellan deltagare och ledare men även mellan deltagare som inte känner varandra sedan innan. Kontakterna som sker i början av timmen är framförallt till ledaren och handlar om att få bekräftelse på att stygnen är rätt utförda. Senare tas kontakter deltagarna emellan som mycket handlar om att inspektera och jämföra varandras arbeten. Detta sker inte i början av timmen.

De jämför också varandras arbeten med sitt egna för att på så sätt få bekräftelse på att de själva också gör rätt. I en situation så jämför informant 3,4 och 5 sina arbeten med varandra. De konstaterar att informant 3:s arbete sticker ut mer än vad de andra gör. Efter inspektionen inspekterar informant 3 sitt arbete mer ingående.

Informant 5 reser sig ofta upp och ställer sig snett bakom ledaren då hen har genomgång. Den plats som hen har sittande vid bordet gör att hen ser allting åt fel håll och att det då är lättare att byta plats än att försöka översätta ledarens rörelser. Informant 5 byter också plats en bit in i observationen. Detta gör att hen kan ha bättre kontakt med de deltagare som sitter på den sidan av bordet.

Under observationen så söker en del av informanterna oftare hjälp och bekräftelse än vad andra gör. Informant 1 söker mycket bekräftelse under den första delen av timmen. Informant 5 däremot söker hjälp lite då och då under hela workshopen. En intressant iakttagelse är att informant 3, som sitter närmast ledaren, ändå söker bekräftelse eller hjälp

oftare av informant 4. Dessa två informanter känner varandra sedan innan men ändå söker informant 4 oftare bekräftelse av ledaren än vad informant 3 gör.

Ledaren testar olika sätt att lära ut till olika informanter. Informant 1 frågar ofta i början och ledaren testar flera olika sätt att förklara momenten för honom. Till slut verkar det som att sättet att berätta instruktionerna stegvis samtidigt som ledaren pekar på informant 1:s arbete fungerar bäst för att få honom att förstå. När ledaren däremot ska ge bekräftelse på att informant 5 har gjort rätt så är det bara genom att säga ja eller nej. Det behövs inte så mycket instruktioner för att informant 5 ska förstå. Ledaren kan alltså relativt enkelt ändra sitt sätt att förklara så att det anpassas väl till varje elev.

Vid några tillfällen får ledaren ta över en informants arbete för att det har trasslat ihop sig eller att informanten inte vet hur hen ska gå vidare. Ledaren hjälper då informanten så att hen ska kunna försätta nålbinda. Ledaren kan med en gång också säga till om det inte ser rätt ut. Genom att hen får undersöka arbetet så kan hen säga hur informanten ska göra för att få det rätt.

Under workshopen så finns flera olika inlärningsstilar närvarande. Det är svårt att placera in alla under ett fack då en del är en blandning av två olika inlärningsstilar men det går att se drag av alla stilar under denna observationen. Den visuella som ofta inspekterar sitt arbete för att få en bekräftelse på att hen gör rätt, informant 3 inspekterar ofta sitt arbete och tittar gärna på när andra får hjälp. Informant 1 söker bekräftelse och hjälp genom att tala ut hur hen har gjort de olika momenten vilket är typiskt för den auditiva. Informant 5 arbetar mycket på egen hand och försöker själv att lösa problem som uppstår. Ibland söker hen bekräftelse på att det är rätt utfört men hen jobbar mycket själv. Det är typiskt för den kinetiska inläraren där upplevelse och experimenterande är en viktig del.

4 Undersökning 2 Att lära av film

4.1 Inledning

Detta kapitel bygger på ett iscensättande av en inläringssituation där film som kunskapsöverföringsmedium testats. Själva undersökningen är uppdelad i två observationer med två olika grupper, där förutsättningarna har varit mer eller mindre identiska. Uppföljande intervjuer har sedan gjorts med deltagarna, detta material återfinns framförallt i kapitel 5.

Riggningen av situationen har gjorts av uppsatsförfattaren och filmerna har valts för att efterlikna de moment som visades av ledaren i observation 1.

- *Film nummer ett* visar hur nålbinding startas och hur en remsa görs. Filmen instruerar på engelska samtidigt som momenten visas.
- *Film nummer två* visar hur nålbinding startas och hur en remsa görs. Filmen instruerar på engelska samtidigt som momenten visas.
- *Film nummer tre* visar hur remsan sätts ihop till en cirkel. Filmen instruerar på engelska samtidigt som momenten visas.
- *Film nummer fyra* visar hur remsan sätts ihop till en cirkel. Filmen instruerar på engelska och finska samtidigt som momenten visas.
- *Film nummer fem* visar hur arbetet kan påbörjas från mitten. Filmen har ingen talande instruktion, istället visas textkommentarer på engelska i filmen.

4.2 Sammanhang 2a

På grund av sena sjukdomsåterbud, kom endast två personer till denna observation. De två personerna hade blivit tillfrågade via mejl om de kunde tänka sig att delta i observationen. Deltagarna känner varandra sedan tidigare.

Observation 2a sker inte i samma lokal som observation 1 utan äger rum i en undervisningslokal på institutionen för kulturvård, Göteborgs universitet. Mitt i det stora fyrkantiga rummet står ett stort bord. Längs ena sidan är det stora fönster som vetter ut mot en väg. Rummet har samma yta som $\frac{1}{4}$ av det rum där observation 1 ägde rum.

Eftersom situationerna ska likna varandra så mycket som möjligt bads deltagarna att sätta sig på samma sätt som de deltagarna satt i observation 1. Alltså ombads de att sitta jämte varandra för att kunna föra samtal. De placerades enligt Fig:4. Nål och garn placerades framför deltagarna på bordet. Deltagarna har blivit ombedda att ta med sig egen dator samt hörlurar. På grund av datorerna, som deltagarna hade med sig, så placerade sig observatören så att hon kunde se båda skärmarna och har därför inte samma plats som i observation 1.

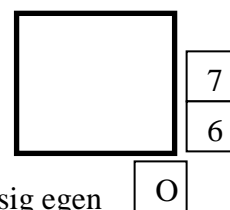

Fig:4 Placeringen av deltagarna och observatören under workshopen.

Innan observationen börjar så frågar observatören om deltagarna vet hur skarvning går till. Detta för att ingen av filmerna visar det momentet. Båda deltagarna sa att de visste på ett ungefär och att de i så fall skulle hjälpa varandra.

4.3 Deltagarna 2a

Till observationen kom två deltagare som sedan innan känner varandra.

Informant 6 kom till workshopen för hen tyckte att det var spännande att se hur hantverkstekniken går till. Hen håller på med stickning, virkning, syr kläder och gör egna smycken. Mycket av det har hen lärt sig av sin mamma, skolan, vänner och genom att läsa böcker.

Informant 7 kom till workshopen för att hen ville fräscha upp sitt minne om nålbindning då hen har testat det en gång tidigare. Annars håller hen på med stickning, virkning, vävning och syr. Hen har lärt sig mycket utav det på olika utbildningar på folkhögskolor, gymnasium och universitet.

4.4 Observation 2a

Observationen börjar.

De två deltagarna väljer ut varsin nål, de diskuterar med varandra vad tekniken går ut på och vilken nål som lämpar sig bäst för den. Båda deltagarna börjar med film nummer ett. Informant 6 tittar igenom de första sekunderna på filmen och tar sedan garnet. Informant 7 har trätt nålen och försöker härma samtidigt som filmen rullar. Informant 6 stoppar filmen när hen gör iordning verktyget. Informant 6 spolar tillbaka i filmen och försöker härma. Informant 6 stoppar filmen igen, startar och inspekterar. Informant 7 börjar om från början. Informant 6 stoppar, startar, stoppar, under tiden så drar hen igenom tråden. Startar och försöker nu härma samtidigt som filmen går. Hen fixar till sitt arbete. Informant 7 försöker härma samtidigt som filmen går, söker sedan hjälp av informant 6. Informant 6 hjälper informant 7. Informant 7 testar att byta till film nummer två istället. Hen lyssnar och härmar samtidigt som filmen går. Informant 6 har tittat igenom hela film nummer ett. Hen börjar om på nytt inför den andra filmen. Informant 7 härmar samtidigt som filmen. Hen stoppar inte lika ofta som informant 6. Informant 7 inspekterar sitt arbete och fortsätter sedan. Informant 7 tycker att film nummer två är lättare att förstå. Informant 6 härmar samtidigt som film nummer två går men tycker inte att hen förstår så som hen gjorde i film nummer ett. De två deltagarna diskuterar de två filmerna de har sett med korta ord till varandra. Det framgår tydligt att de tycker bäst om olika filmer. Informant 6 förstod film nummer ett bättre. Informant 7 däremot föredrog film nummer två.

Cirka 15 minuter av observationen har gått.

Deltagarna arbetar vidare på egen hand. Informant 6 byter tillbaka till första arbetet då hen tyckte att det såg och kändes bättre. Informant 7 säger att hen har börjat förstå. De reflekterar över lösheten i arbetet. Det kommer fram att det kanske kan bero på tummens storlek. Båda har nu stoppat filmen och arbetar på att få arbetet längre. Informant 6 inspekterar sitt arbete. Hen ska nu börja sätta ihop det till en cirkel. Hen startar filmen och försöker härma samtidigt. Stoppar, spolar tillbaka, tittar sedan någon sekund sedan stoppar och spolar tillbaka. Informant 7 arbetar på egen hand med att få arbetet längre. De visar varandra sina arbeten för att informant 7 ska veta hur mycket mer hen ska göra för att få

det lagom långt. Informant 7 visar informant 6 hur hen ska göra för att få det bättre skarvat. Informant 7 startar film nummer tre, hen försöker härma samtidigt som filmen visas och rullar på. Hen gör fel men efter att ha inspekterat arbetet lyckas hen lista ut hur det ska bli rätt igen. Hen tittar på filmen, stoppar och spolar tillbaka. Hen söker nu hjälp av informant 6. Informant 6 hjälper informant 7. Informant 7 inspekterar sedan sitt arbete. Informant 6 härmar samtidigt som filmen. Informant 7 stoppar spolar tillbaka. Tittar sedan på filmen utan att härma, försöker sedan göra det som filmen visade. Informant 6 konstaterar att hen har lyckats att göra det till en cirkel. Informant 6 startar sedan film nummer fyra. Hen försöker härma samtidigt som filmen. Eftersom film nummer fyra blir som en repetition av film nummer tre så tittas den bara igenom snabbt.

30 minuter av observationen har gått.

Deltagarna diskuterar och inspekterar varandras arbeten. Informant 6 har startat sista filmen men tycker att det går lite för fort. Startar och stoppar. Hen gissar hur filmen gör. Spolar tillbaka. Hen startar igen och förstår fortfarande inte hur filmen gör. Hen spolar filmen fram och tillbaka efter en stund hörs ett triumferande ljud från informant 6. Informant 7 har under tiden informant 6 tittat på filmen, fortsatt på sitt eget arbete utan att titta på någon film. Hen säger - ”en sådan film kanske bara ska ses först”. Hen har alltså inte själv börjat med film nummer fem. Informant 6 iakttar nu bara filmen utan att härma. Stoppar, gör samma moment som filmen just visade. I den stoppade filmen räknar hen stygnen som är på nålen. När hen gör detta upptäcker hen att det finns kommentarer med i filmen. Hen drar igenom nålen. Startar filmen, stoppar, spolar tillbaka, startar, stoppar och försöker göra på samma sätt som i filmen. Informant 7 inspekterar sitt arbete, lägger sedan ifrån sig det och ska börja titta på film nummer fem. Hen tittar igenom hela filmen utan att försöka härma samtidigt. Informant 6 stoppar filmen och inspekterar sitt arbete. Startar filmen, stoppar, startar och försöker göra samtidigt. Stoppar och startar igen. Informant 7 räknar stygnen samtidigt som filmen är igång och drar igenom tråden utan att titta på arbetet utan tittar endast på filmen. Efter det så inspekterar hen arbetet. Sedan tittar hen på filmen samtidigt som hen försöker härma. Informant 7 frågar informant 6 om hjälp. Informant 6 hjälper informant 7. Informant 7 försöker göra samtidigt som filmen men tycker att det går för fort.

45 minuter av observationen har gått.

Informant 6 arbetar nu på utan hjälp av filmen. Hen har tittat igenom alla filmerna och sitter nu tillbakalutad och arbetar på egen hand. Informant 7 spolar tillbaka i film nummer fem. Tittar bara för att sedan göra. Lutar sig sedan tillbaka och gör utan filmen. Båda sitter nu och arbetar utan att ta hjälp av filmen. Informant 6 inspekterar sitt arbete. Informant 7 har funderingar på hur arbetet kan öka. Hen tänker att det kanske kan fungera som med virkning där ökning sker genom att ta två maskor genom samma. Informant 7 testar att använda en annan nål för att känna på skillnaden. De sitter tysta och arbetar var och en för sig. Informant 6 inspekterar sitt arbete. Gör ett stygn. Inspekterar sedan igen. Informant 7 reflekterar över om det kanske är så här en tumvante görs Fig 5. Hen konstaterar sedan att det inte blir någon skillnad med den nya nålen förutom att den är vassare. Informant 6 inspekterar sitt

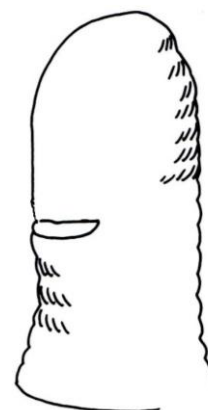

Fig 5: När en vante görs så börjas arbetet från toppen och arbetar sig i en spiral

arbete. Deltagarna diskuterar igen med varandra hur ökning går till.

Observationen slutar vid 60 minuter.

4.5 Sammanhang 2b

Observation 2b sker i samma rum som observation 2a. För att efterlikna de båda tidigare observationerna så placeras deltagarna på samma sätt enligt Fig:6. Dock så måste observatören byta plats för att ha möjlighet att se vilka filmer som informanterna tittar på. De tre informanterna har blivit tillfrågade via mejl om de kan tänka sig att ställa upp på observationen. De har ombetts att ta med egen dator och hörlurar. Deltagarna verkar känna varandra till utseendet men inte mer.

4.6 Deltagarna 2b

Det är tre deltagare under observationen

Informant 8 kom till observationen för att hen har provat nålbindning förut men har lite svårt att komma igång. Inom slöjd och hantverk så har hen provat på det mesta både inom mjuk och hård slöjd. Mycket har hen lärt sig själv och testat på egen hand. Hen har även gått olika utbildningar för att fördjupa sig inom slöjd och hantverk.

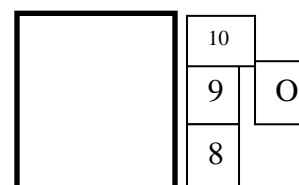

Fig:6 Placeringen av deltagarna och observatören under workshopen.

Informant 9 kom till observationen för att hen såg möjligheten till att lära sig något nytt. Hen har hållit på med mycket inom den mjuka delen av slöjden och en del med täljning. Handarbetet har hen lärt sig från sin farmor och mamma. Annars har hen gått olika hantverksutbildningar.

Informant 10 kom till observationen för att friska upp sitt minne och för att det är kul att se hur andra arbetar med film. Hen har hållit på mycket med textil som hen har lärt sig själv och även kompletterat med hantverksutbildningar.

4.7 Observation 2b

Observationen börjar

Informant 8 har förberett sig genom att trä nålen. Informant 10 tycks titta igenom hela filmen utan att härma samtidigt. Alla deltagare tittar på film nummer ett. Informant 10 har problem med sin dator då filmen stannar och kommer inte igång igen. Informant 8 härmar samtidigt som filmen spelar. Hen försöker ha delad uppmärksamhet på datorn och sitt arbete. Informant 10 har fått igång sin film igen. Informant 9 spolar tillbaka i filmen. Tittar, spolar tillbaka igen, stoppar och försöker rätta till sitt arbete. Inspekterar och fnissar åt det.

Det blir stopp i observationen då informant 10:s dator krånglar. Informant 10 får låna observatörens dator vilket gör att det inte blir observationsanteckningar på någon minut då det byts dator.

Informant 8 har nu övergått till film nummer tre. Informant 9 har övergått till film nummer två istället för nummer ett. Informant 8 härmar samtidigt som filmen går. Informant 9 startar om film nummer två och försöker igen. Informant 8 har nu stoppat filmen helt och gör på egen hand istället. Hen arbetar med att få arbetet som en cirkel. Informant 9 börjar återigen om på film nummer två, hen försöker göra samtidigt som filmen. Informant 8 har gjort klart tuben och börjar nu på ett nytt arbete. Denna gång tittar hen på film nummer två istället för nummer ett. Informant 9 tittar på film nummer två och härmar samtidigt, hen har ägnat mer tid åt film nummer två än åt film nummer ett.

15 minuter av observationen har gått

Ett fel upptäcks av observatören, som meddelar att filmerna är oredigerade. Istället för att filmerna är en - två minuter långa är de nu sin ursprungliga längd vilket innebär att deltagarna måste klicka sig fram till rätt tid i filmen. Efter meddelandet har sagts så säger informant 9 att hen inte riktigt förstår hur nålbindning går till. Informant 10 inspekterar sitt arbete. Informant 8 tittar nu på film nummer fyra men har stoppat den för att arbeta på arbetet så att det blir längre. Informant 10 tittar på film nummer tre. Hen försöker göra samtidigt som filmen visar. Informant 9 tittar på film nummer två och försöker göra samtidigt som filmen visar. Hen stoppar och rättar till sitt arbete. Startar igen och gör samtidigt som filmen. Informant 8 är den enda som tittar på filmen i liten ruta. Informant 10 har nu börjat med film nummer fem.

Det upptäcks att det är flera filmer som inte är klippta som planerat vilket gör att observatören måste gå in och säga när filmen ska börja och sluta.

Informant 9 tittar på film nummer två och inspekterar sedan sitt arbete. Informant 8 tittar på film nummer fem. Härmar samtidigt, stoppar filmen och kommenterar den högt. ”gud vad svårt”. Informant 10 tittar enbart på film nummer fem och håller handen beredd för att stoppa den på rätt ställe. Arbetet har hen i sin andra hand men gör inget med det. Informant 9 har igång film nummer två men tittar inte på den utan arbetar istället på egen hand. Informant 9 och informant 10 diskuterar kort att det är svårt att veta vilken ögla de ska ta. De säger det kort sedan återgår de till sina arbeten. Informant 8 har nu sett klart film nummer fem och arbetar nu på egen hand ut från mitten. Informant 10 tittar på film nummer fem samtidigt som hen gör samma rörelser.

30 minuter av observationen har gått.

Informant 8 börjar om på ett nytt arbete och tittar på film nummer fem. Hen gör samtidigt som filmen. Informant 9 har gjort sitt arbete så pass långt att hen kan göra en cirkel. Hen gör nu samtidigt som filmen. Informant 10 arbetar vidare på sitt arbete från mitten utan att kolla på filmen. Informant 9 tittar på film nummer fyra. Hen inspekterar sitt arbete, tittar på filmen, inspekterar sitt arbete. Konstaterar att det var bra med den filmen för att hen förstår lite finska och då blir det extra pedagogiskt. Informant 8 arbetar vidare med sitt arbete från mitten utan att titta på filmen. Likaså gör Informant 10. Informant 9 ska nu kolla på film nummer fem. Hen gör det utan att härma. Hen spolar tillbaka, och tittar igen. Försöker sedan att härma samtidigt som filmen.

45 minuter av observationen har gått.

Deltagaren diskuterar hur fort film nummer fem går. Informant 9 drar paralleller till virkningen. Informant 9 spolar tillbaka för att se igen. Informant 10 inspekterar de olika arbeten som hen har gjort. Informant 9 drar återigen paralleller till virkningen. Hen säger att det är något som inte stämmer, för i virkningen blir det på något sätt tvärt om. Informant 10 säger att det är något med hantverk som gör att det sitter i händerna. Informant 9 lägger upp maskorna spolar tillbaka igen och försöker härma samtidigt. Informant 8 inspekterar sitt arbete. Informant 9 säger att hen vill ge upp, att hen inte kan lära sig på detta sätt. Hen försätter istället på ett utav de gamla arbetarna. Informant 8 inspekterar ett utav sina arbeten. Deltagarna diskuterar att när det är flyt i nålbindningen då är det dags att skarva och att de förstör flytet. Informant 9 inspekterar sitt arbete. Alla tre sitter nu och arbetar på sina arbeten tyst för sig själva. Ingen tittar på någon film.

Observationen slutar vid 60 minuter.

4.8 Avslutande reflektion

Under dessa observationer så är det framförallt film nummer fem som deltagarna har svårast att ta till sig. De säger att den går för fort och det är inte alla som lyckas. En del ger till och med upp och trots att det finns möjlighet att fråga de andra deltagarna så är det inte så mycket prat mellan dem. Informant 9 ger helt enkelt upp att försöka förstå film nummer fem men hen frågar inte heller någon av de andra som har lyckats att förstå filmen. Deltagarna arbetar mycket var och en för sig istället. I och med att filmen blir deras ledare så försöker deltagarna att söka svaret i filmen istället för att vända sig till någon annan. I observation 2a är det framförallt informant 7 som söker hjälp av informant 6 aldrig tvärt om. Det är framförallt korta bekräftelse ord som hen söker efter innan hen kan fortsätta att arbeta. En auditiv inlärare är mer benägen att vända sig till en annan person för att kunna diskutera problemet och i så fall komma fram till en lösning.

Det uppstår en frustration när deltagarna inte förstår hur filmen gör, de bli då utlämnade till sin egen tolkning och det är inte alla som vågar testa sig fram för att se om det blir rätt. Istället så blir de irriterade på filmen, de kan inte hitta svaret i filmen. Det blir en osäkerhet hos eleven när de inte heller kan få bekräftelse på att de har gjort rätt.

Under den första kvarten tittar båda deltagarna på film nummer ett och två. De har olika uppfattningar om vilken film utav de två som är bäst. Informant 7 började titta på film nummer ett men övergick sedan till film nummer två som hen tyckte fungerade bättre. Informant 6 började titta på film nummer ett och tyckte att hen förstod, när hen sedan skulle byta till film nummer två så tyckte hen att det blev krångligare.

Deltagarna lär sig olika fort och i detta fall, när inlärningen sker via film, så är de ingen som behöver vänta ifatt någon, vilket kan ske när inlärning sker via person och alla måste befinna sig på samma moment för att en ska kunna gå vidare. Det som däremot kan hända vid film är att de deltagare som inte lär sig lika fort blir stressade av att någon annan gör det.

De deltagare som tidigare har testat på nålbinding kommer igång snabbare. Det beror på att de vet hur det ska se ut när det blir rätt. De olika inlärningsstilarna skapar sig olika system för att veta att det är rätt. Den visuella skapar sig en bild av hur det ser ut när det är rätt och jämför sedan med det som hen har åstadkommit. Den kinetiska känner hur hen gjorde förra

gången och försöker hitta samma känsla igen. Den auditiva kan behöva säga instruktionerna högt för sig själv för att veta att arbetet blir rätt utfört.

I observationen syns olika inlärningsstilar en del kan arbeta samtidigt som de kollar på filmen. De kollar alltså inte på arbetet utan känner sig fram istället. Den visuella inläraren är den som ofta inspekterar arbetet för att se att det är rätt. Den auditiva jämför gärna och diskuterar antingen för sig själv eller med någon annan om resultatet.

De kan ta hjälp av sin visuella inlärardel även om det kanske inte är den som fungerar bäst för dem. De tar ändå hjälp av den vid inläring. De deltagare som har provat på nålbinding tidigare kommer igång snabbare än de som inte har gjort det. Deltagarna drar paralleller till virkningen som teknik som i vissa fall liknar nålbinding.

Vid inläring av film så kan det komma till en situation där eleverna måste gissa sig till hur filmen gör. Kinestetisk inlärare, som lär sig bäst genom att uppleva och testa, hamnar då i en sådan situation där de lär sig snabbare. De får själva uppleva problemet och försöka lösa det på egen hand. De visuella och auditiva kan ha svårare då det inte är någon som visar dem problemet eller berättar om problemet. De skulle kunna lösa det snabbare om en person fanns tillgänglig. Personen kan då komma fram, visa och berätta vad som är fel och på det sättet så ser de visuella problemet och den auditiva får höra problemet.

5 Samtal om olika inlärningsituationer

Ett stort material av uppsatsens studie är insamlat genom uppföljande intervjuer med de deltagare som deltagit vid observationerna. Syftet med dessa intervjuer har varit att be deltagarna själva föra resonemang om deras egna inlärningsätt och hur de uppfattat den inlärningsituation de varit en del av. I intervjuerna har frågor ställt som informanternas bakgrund inom slöjd och hantverk och hur de har lärt sig de olika teknikerna. Intervjuerna gjordes antingen direkt efter respektive observation eller per telefon inom en vecka efter observationerna. En del kompletterande frågor skickades i efterhand ut på mejl till informanterna.

I detta kapitel diskuteras olika resonemang som deltagarna har haft i de olika intervjuerna. Kapitlet är indelat i olika teman för att lättare kunna se deltagarnas syn på dem.

5.1 Lära av person

Informanterna fick frågor om för- och nackdelar med att lära sig av en person. En del av deltagarna hade först svårt att se att det kunde finnas något nackdelar med att lära av en person, men informant 8 säger att *”Det är väl att den[ledaren; min anm.] redan har en ganska så stor uppfattning om hur man gör någonting och därför har svårt att ta ett steg tillbaka”*. Ledaren *”är på något sätt otillåtnare eller traditionsbunden så att man inte får pröva själv”* säger informant 9. Informant 4 säger: *”Man får kanske inte samma egna förståelse på vad som är rätt och fel”*. Informant 9 säger även att *”det kan vara kommunikativa svårigheter, att man inte fattar orden eller att man har en dialekt”*.

Just det att det finns möjlighet att prata är inte bara en nackdel utan alla informanter ser det också som en fördel. Nästan alla informanter säger att den största fördelen med att lära via en person är *”att man kan fråga”*. Informant 9 säger att en fördel är *”Att man kan felkontrollera”*. Informant 8 håller med och säger även *”Att man har någon att diskutera med om det blir fel”*. Informant 1 ser även en nackdel i det att *”man känner sig jobbig som elev när man frågar”*. Även informant 6 kan se den nackdelen *”Det blir att man frågar på smågrejer och så får man inte in hela tekniken på samma sätt”*.

Jag har en tendens att fråga mer än vad jag skulle behöva. Det är lättare att fråga än att testa själv och jag vet att jag har den nackdelen att istället för att se om det går på ett visst sett så frågar jag.[...] att jag inte lär mig lika mycket själv, att jag inte tar egna initiativ./ Informant 7

5.2 Lära av film

Informanterna fick också frågor om för och nackdelar med att lära sig av en film. Som nackdel säger informant 8: *”Att man inte kan fråga filmen”*. Informant 1 håller med och tillägger att *”det går ju inte att integrera med youtube klipp”*. Informant 4 påpekar också att *”det beror på hur det är filmat så att man ser vad de faktiskt gör”*.

Om jag inte ser om jag fått tråden på fel håll eller någonting och så är det kanske att man inte ser felet från det hållet där man tittar. Som på nålbinding så ser man ju

grejerna på den sidan[pekar på insidan tummen] om man sett det bara från ena hållet så har jag kanske fått tråden runt ett varv extra och då kanske jag inte reder ut det själv. / informant 5.

När inläring sker via film är det bra att ”vara super fokuserad och konscentrerad för att man inte har någon att fråga” säger informant 10. Informant 9 tar även upp ”att man kan inte kolla felen man har gjort, man kan inte jämföra riktigt vad man har gjort som när man pratar med en människa”

När informanterna får frågan om fördelar med att lära sig via film så säger informant 4 att med youtube klipp ”så kan man ju sitta själv och kolla igen och igen”. informant 1 säger också att ”man kan få svaren direkt”. Informant 7 säger också att ”film kan göra också att jag provar mer lär mig själv mer än vad jag skulle göra på en lektion”.

Jag tycker det är skönt, att jag får prova mig fram och då är det skönt att sitta själv det är ingen som stör en. Och att man få lära sig på sitt eget[sätt; mitt tillägg], för jag tänker att det handlar så mycket om att man känner att man gör på ett visst sätt. /informant 8

5.3 Film VS person

Informanterna fick frågan om när de trodde att de skulle ha mer användning av film i sitt lärande än av en person. Informant 1 säger att film kan vara bra ” om det är något litet, ett litet moment inom stickning säger vi, då kanske man kan klara sig med en film”. ”Typ hur man gör för att öka en maska” säger informant 7.

”när man vill kolla upp något lite snabbt, liksom det är svårt att ringa till någon. Kan du lära mig den här maskan? när har du tid? Då är det ju lättare att kolla på youtube”. /Informant 9

Informant 2 säger att användning av film i lärandet beror på ”hur komplicerat någoting är”

Jag tycker att det är ganska bra när man sitter hemma och spontant vill lära sig. Det tar ju mycket längre tid att gå en kurs. Eller träffa en kompis och då ska den ha tid och ork. Det är ett effektivt sätt att lära sig. Eller att kolla upp detaljer. [...]Jag tro att det är bra just när man redan kan en del. Jag tror att det är svårt att göra när man är nybörjare på någoting. /informant 8

Jag ser det nog mer som ett komplement. [...] att man lär sig av en person först och så har man filmen som ett komplement. Jag tror inte att jag ser det så mycket som att det skulle kunna vara bara ren lärande mässigt utan mer som ett komplement./ Informant 10

Det tar bort lite glädjen, någoting som är ett hantverk en praktisk sak genom teknisk väg [...] Det första jag tänker på är att kroppskontakten och den sociala biten med andra människor försvinner och en tränas inte i att prata om hantverket. Jag tror det är viktigt att prata om hantverk, lära sig att använda fackord på rätt sätt och beskriva vad en gör, inte bara lyssna på när någon annan beskriver. Vi lär oss också när vi formulerar våra problem för andra. Informant 5

5.4 Inläring

En del av intervju frågorna berör hur informanterna lär sig bäst och vad som är viktigt för dem. Några informanter tog då upp att sitta i en grupp och lära sig, de berättade att det fanns både för och nackdelar, informant 4 berättar att ”man är [...] lite splittrad, för man halvt att man sitter och lär sig och halvt att man är i en trevlig social tillställning”.

Om man nu då har lite svårare för någonting och man är många i en grupp, att de kommer vidare för långt, att man inte kan pausa om någon behöver skarva på tråden och det inte funkar och då hamnar man ju automatisk lite efter[...] . om man känner att om man hamnar lite efter så är det lätt att komma efter och ge upp[...]Det kanske man kan undvika om man försöker själv och att man inte jämför sig med de andra i gruppen. / informant 5

Informant 9 säger ”då fick jag lite prestationsångest” när en deltagare i hans grupp lärde sig väldigt fort. Att informant 8 lärde sig fortare än andra förklarar hen så här: ”jag tror att det är för att jag har nålbundit tidigare och vet hur det ska se ut när det är rätt”. Informant 7 säger följande om förförståelsen ” jag förstår lite bättre nu, för jag har börjat virka och förstår maskor på ett annat sätt nu”.

Vid frågan om hur informanterna upplevde filmen så berättar informant 9 att hen bytte till film nummer två och att ”det var en trevligare färg på garnet”. Även informant 2 har åsikt om garnets utseende ”med de där tjocka ljusa garnerna det blev mycket lättare än när jag tog till mitt egna som är tunnare”. Informant 7 berättar om första gången hen skulle lära sig nålbinding ”Jag tyckte det var så kraftigt garn jag hade svårt att se hur det såg ut det var inte enkelt att se.”

Informanterna fick frågan om hur de lär bäst, en del var mycket väl medvetna om hur de lärde sig bäst. ”jag måste nästan se och höra saker samtidigt” säger informant 10.

Jag är väldigt visuell, att jag vill se att jag tittar på filmen väldigt noga hur de håller sin hand och då vill jag hålla likadant och se det. Men jag tror att det också handlar om att känna. Det ska kännas bra.[...] jag vill kolla på att det ser precis lika dant ut på mitt arbete som på filmen. För då känns det som att man känner samma sak som dem känner./Informant 8

Informant 5 säger ”jag lär mig bäst när jag ser vad någon annan gör och att de tittar och ser när jag gör, om jag gör rätt eller fel”. Informant 9 nämner även den egna utläringen som en viktig del i sitt lärande ”Jag lär mig nog genom att göra och att visa andra”.

Oavsett om man tänker på det eller inte så förklarar man på olika sätt till olika personer och det märker jag ju också här eller det är ju också för att jag lär andra. Man märker ju så snabbt att om de fattar direkt eller inte hur pass invecklat man måste göra det eller hur enkelt så att säga /Informant 5

Vid frågan om hur informanterna lär sig bäst talar många om att de vill testa själva. ”jag vill klura ut det själv istället för att titta” säger informant 10. Eller som informant 8 säger ”bara testar mig fram”.

Jag tänker att man kommer ihåg saker mycket bättre om man får komma ihåg det själv. Att man får sitta och prova istället för att någon bara visar också har man inte funderat mer över det för man kan det just då. Jag tror absolut att det kan vara bra att man får klura ut saker själv. /Informant 10

Informanterna tar även upp den egna inställningen till att vilja lära sig nya saker och vad som motiverar dem att lära sig. För informant 6 är det viktigt att det finns ”något syfte och att jag kan göra något med det”. Även informant 8 säger att det måste finnas ett användningsområde så ”Att jag ska kunna se hur jag ska använda det på mitt sätt”

Nu när vi satt på nålbindingen kände jag att jag ville tänka gud vad detta är jobbigt. Jag kan inte. Det är jättesvårt och så kände jag att det inte är så bra. Det gäller att vara mental positiv och det är ju ingen som tvingar mig. [...]det är klart att jag kan så många andra som kan så kan jag också. Det är min strategi i livet. /informant 2

Det är inte bara den egna inställningen som är viktig utan även den som lär ut. Informant 1 tycker att det ska vara ”någon som lär ut på ett engagerat sätt, som kan få en förstå hur roligt det är”. Informant 5 håller med och säger: ”att man känner att det är roligt annars vill man ju inte fortsätta”. Det finns även andra intryck som är viktiga när informanterna ska lära sig ett nytt hantverk. Informant 9 säger att det är bra om ”man får en snabb start[...] Jag vill ju fatta hur det bygges. Strukturen”. Informant 9 tycker ”att det viktigaste är att man får tillräckligt med kunskap så att man själv ska kunna utföra det själv”.

Egentligen är det ju att jag lär mig det. Att jag känner att jag kan reda ut det om det skulle bli fel sen. Eller att man kommer på hur det funkar, att man känner ändå att nu har jag förstått själva grejen. Så nu kan jag göra det själv. Informant 5

5.5 De olika filmerna

Frågor som rör de filmer som användes i undersökning 2 ställdes enbart till informanterna som deltog i de observationerna. Frågorna handlade om hur de upplevde de olika filmerna. Informant 8 säger att hen ”vill se exakt vilken maska de tar och det var lite svårt när det var suddigt och man inte ser”. Informant 7 säger angående film nummer ett att ”det var musik samtidigt som hon pratade, det kan vara det som gjorde att jag inte förstod, för att det var flera störningsmoment”. Informant 9 håller med och tillägger ”Och så tyckte jag att den första pratade slarvigare”. Däremot så tyckte hen om film nummer fyra.

Jag gillar den där de pratar på finska också för då sa hon allting två gånger.[...] då förstod jag nästan allting, då var det också som att det var repetitivt och långsamt. Extra pedagogiskt./ Informant 9

Vid frågan om vad informanterna tyckte om film nummer fem, som var helt utan talande instruktioner, så säger alla att den var för snabb.

Den sista gick så väldigt fort och då var jag tvungen att pausa hela tiden. De andra så behövde jag inte det lika mycket. I de andra så kände jag att jag kom i takt med filmen. Man vill vara på samma ställe som filmen är./ informant 8

Informant 10 berättar att ”När jag gjorde den första uppläggningsen på den femte filmen, så fattar man inte att man ska göra det löst, för att man ska dra igen nålen”.

5.6 Hantverkets kunskap och tyst kunskap

Vid intervjuerna så nämner informanterna vid flera tillfällen situationer som går att koppla till resonemang om hantverkets kunskap eller tyst kunskap. I observation 2b så hamnar informant 9 i ett läge som hen senare i intervjun beskriver så här:

Så var det min hand som inte kunde det här greppet. För att det var tvärt om, det tog jättelänge innan jag fattade men det är för att när man virkar så håller man tvärt om, då löper garnet på framsidan av handen. Min hand kunde inte göra det fast min hjärna fattade det. [...] Jag såg ju att garnet skulle löpa åt andra hållet, men när jag tog det in handen så kunde inte min hand, jag fick verkligen ”det här fingret, det här garnet, ska gå runt det fingret och nu håller du din hand still”. Annars så bytte den. Det låter ju helt absurt. / Informant 9

Informant 8 fortsätter på ämnet genom att säga ”man gör saker utan att tänka på det”. Informant 4 tillägger att ”det sitter i ryggmärgen”. Informant 2 ser det som ”att man på något sätt aktiverar ett muskelminne”. ”tekniken ska sitta i fingrarna” tillägger informant 6. ”Det handlar så mycket om att man känner att man gör på ett visst sätt” säger informant 8

5.7 Avslutande reflektion

Det går i svaren som informanterna har gett se att film går att använda vid inläring av slöjd och hantverk. Informanterna är dock tydliga med att säga att det får fungera mer som ett komplement. Film kan aldrig helt och hållet ersätta en person eller lärare vid kunskapsöverföring. Men film är definitivt är ett bra komplement vid inläring. Våra inlärare har olika lätt och svårt att ta till sig film. Så länge filmen är filmad på ett sådant sätt att alla kan se och höra hur tekniken utförs så kan den användas vid inläring av slöjd och hantverk. Det bästa är om användandet av en undervisande person och film mixas så att den undervisande personen inte behöver vara ockuperad hela tiden.

Vid inläring av ett nytt hantverk så tycker informanterna att det är viktigt att arbetet kommer igång snabbt och att det finns glädje i skapandet. Det är viktigt att inte bara personen som lär ut tycker att det är kul utan också att en själv som elev är nyfiken och sugen på att lära sig något nytt. Det är också viktigt att kunna föra en diskussion med ledaren om fel som uppstår och då ska båda vara engagerade och vilja lära in och ut. Att ha tillgång till en person kan också göra att eleverna frågar lite för mycket på smågrejer bara för att ledaren finns där. Det är lättare att fråga istället för att försöka lösa det på egen hand.

Deltagarna får frågor om för och nackdelar med att använda film och de nämner bland annat att filmen kanske inte visar just det som behöver ses, att det då kan vara svårt om det är så att någonting viktigt som missas. Alla deltagarna hade svårt med film nummer fem. Vid frågan om det berodde på att det inte fanns någon talande instruktion så sa nästan alla nej. Det berodde framförallt på att filmen gick alldeles för fort. En utav informanterna uppskattade filmen med både finskt och engelsk tal, detta för att hen förstod en del av det finska språket och då fick möjlighet att höra instruktionerna två gånger men med olika ord.

Informanterna är inne på de olika systemen inom NPL. De nämner att de vill se när någon gör, höra och testa. Detta inbegriper alla tre systemen som är visuell, auditiv och kinetiskt.

Alla informanter är inte medvetna om på vilket sätt de lär sig bäst, men genom att titta i deras svar så kan vi lista ut vilket eller vilka system de tillhör. Informant 8 nämner vid frågan hur hen lär sig bäst att ”*Jag är väldigt visuell*”, men samtidigt så säger hen också att hen vill känna det som filmen känner, och det tillhör mer den kinetiska stilen.

6 Diskussion och slutsatser

Detta kapitel kommer att diskutera de olika frågeställningarna som studien baseras på. Först kommer det att diskuteras hur kunskapsöverföringen kan skilja sig åt mellan de två observerade situationerna. Sedan kommer diskussionen att handla om elevernas upplevelser. Efter det kommer det att diskuteras hur hantverkets kunskap och den tysta kunskapen kan komma fram genom filmen. Avslutningsvis finns ett antal slutsatser som är undersökningens resultat.

I studien har det diskuterats hur viktig härmedningen är för att eleven ska kunna lära sig hantverket. När deltagarna får lära sig av en person så får de härma personens rörelser och på så sätt förstå hantverket. I denna studie så kan vi se att även de deltagare som får kunskapsöverföring via film härmar. De härmar de rörelser som de ser på filmen. Och som tidigare nämnt är det viktigt att ledaren visar på sitt eget arbete och inte på elevens och det är just det som filmen gör, den visar hela tiden på sitt eget arbete så att eleven kan få chansen att härma efter. Oavsett om vi tittar på mästaren, personen eller filmen så härmar vi för att lära oss hantverket. Detta är en mycket viktig del i hemslöjdens pedagogik (Björkdahl Ordell et al. 2006, s.8). Filmen visar sig dock innebära en begränsning i den pedagogiska utövningen eftersom här finns inte möjlighet för eleven att som del av sin inlärningsprocess ställa frågor.

Den skillnaden som kan ses vid kunskapsöverföringen mellan film och via person är två olika kunskaper. De som lär sig via film får snabbare grepp om hantverkets kunskap då de själv får uppleva det och hela tiden hitta sina egna fel, detta gör att de snabbare få en förståelse för hur hantverket går till. I observationen kan detta visas genom att deltagarna bland annat ofta pratar om den tysta kunskapen och hantverkets kunskap. Ett exempel är det som hände med informant 9 när henoms kropp inte förstod vad som skulle göras. Att kunna se och förstå hantverkets kunskap är en viktig del i att förstå hela tekniken. Deltagarna som får kunskapsöverföring via film lär sig hantverket på ett annat sätt än vad eleverna som får kunskapsöverföring via person gör. Märk väl att jag inte skriver att de lär sig på kunskapen på ett *bättre sätt* utan på ett *annat sätt*. De får en djupare egen förståelse eftersom de ska lösa problemet själva.

Deltagarna som befinner sig i situationen kunskapsöverföring mellan person till person får dock ett djup i inläringen som är viktigt. Varje gång de ber om hjälp så måste de sätta ord på det som de inte förstår. De lär sig att använda orden som hör tekniken till på ett naturligt sätt. När de ber om hjälp så pekar och visar deltagarna i observation1 för att visa vad de behöver hjälp med. De får själva formulera sina problem och lär sig då hur hantverket fungerar genom att prata om det. De får också hjälp genom talade instruktioner som hela tiden kan ändras beroende på hur eleven lär bäst. Att höra flera olika ord som beskriver samma sak är viktigt för att förstå hantverket.

Elevernas upplevelse av de olika situationerna är en viktig del i denna studie. Deltagarna upplever att de tar mycket mer egna initiativ vid kunskapsöverföring via film än vad de gör via en person. Eftersom filmen inte kan visa allt så blir de ibland tvungna att gissa sig till hur filmen gör, det är inte alltid lätt att se exakt vilken maska som tas och därför måste

en gissa för att kunna komma vidare. Det är inte alla informanterna som upplever detta som positivt, en del av dem kan känna sig vilsna när de inte förstår hur de ska göra för att komma vidare. Att i de lägena ha en person som kan visa eller berätta hur det ska göras är mycket värt men informanterna säger också att det då kan bli så att det frågas på småsaker istället för att testa sig fram. Bara för att personen finns där så är det lättare att fråga än att klura ut problemet själv. Även Degerfält skriver i sin artikel att det är det som är tanken med filmen, eleverna ska på egen hand söka upp svaren istället för att fråga läraren (Degerfält et al. 2008 s. 116). Detta kan vi se i observationerna där deltagarna får lära sig utav film att de försöker söka svaret i filmen, tyvärr kan vi också se att de inte försöker att söka svar hos varandra utan istället ger de upp om de inte förstår filmen. Det bästa hade ju varit om de då kunde starta en diskussion med varandra för att lösa problemet.

Att använda filmen så som Inger Degerfält gör i sitt klassrum är ett bra exempel på hur filmen bara är ett komplement för läraren och eleverna. I Degerfälts text så berättar hon att eleverna hinner lära sig så mycket mer och snabbare med hjälp av filmen. Även informanterna säger att film är ett mycket effektivt sätt att lära sig på då en inte behöver en person som hjälper till. I Degerfälts klassrum så får eleverna veta grunderna av läraren men kan sedan på egen hand se om och om igen hur ett och samma moment går till. På det sättet kan eleverna också ta med sig arbetet hem eftersom då "läraren" följer med i form av film.

I studien så kommer deltagarna i kontakt med hantverkets kunskap och den tysta kunskapen. Informant 9 berättar att hen hamnade i en situation där henoms hjärna förstod hur den skulle göra men att hens händer inte gjorde så. Hen sa att det greppet på något sätt liknade ett grepp vid virkning. Utan att hens hjärna reflekterade över det så gjorde hens händer som de brukade göra vid virkning. Molander beskriver en liknande situation i sin bok *Kunskap i handling*. Där en blind man har lärt sig att använda sin blindkäpp så reflekterar han inte längre över att han använder den, käppen blir som en del av kroppen och rörelserna han gör med den blir till rutin (Molander 1996, s. 44). På något sätt så påminde sättet att hålla händerna informant 9s kropp om att det var virkning som de höll på med. Hen hamnade i ett läge där hennes kropp bara gjorde, trots att hennes hjärna sa att det var fel. Henoms kropp tar över och gör det som den brukar göra vid virkning eftersom hens kropp hamnade i ett sådant läge. Det är här som filmen ställer till det, för filmen fortsätter att visa på samma sätt vilket gör att hen hela tiden hamnar i samma situation oavsett hur många gånger hen spolar tillbaka filmen. Hade kunskapsöverföringen istället kommit från en person så hade personen kunnat ändra i sitt sätt att lära ut för att få informant 9 att förstå och för att henoms kropp inte skulle ta över. Hade de varit så att hen hade virkat i denna situation så hade hen inte reflekterat över vad henoms händer gjorde. Tekniken sitter i hens händer. När hantverkets kunskap och den tysta kunskapen är aktiv inom oss så gör kroppen så som den har blivit lärd utan att vi reflekterar över det. Den enda gången som vi kan lägga märke till är i liknade situationer som i informant 9 hamnade i. Då någonting som vi ska göra påminner om något annat som vi gör utan att vi reflekterar över det. Då tar kroppen över trots att vår hjärna säger att det inte är så vi ska göra.

Denna situation kan vi hamna i oavsett om vi lär oss av film eller av en person. Men skulle vi hamna i denna situation när vi lär oss av en person så kan personen ändra sitt sätt att lära ut så att vi kan se det på ett annat sätt, filmen kan bara fortsätta att visa samma sak varje

gång vi spolar tillbaka. Det är i och för sig en fördel att en film aldrig tröttnar på att lära ut det kan en person göra.

Vid inläring via film kan viktig kunskap gå förlorad då förståelsen för exempelvis hur hårt träden ska dras kanske inte lyser igenom filmen. I och med att det är en film så kan inte det talade språket ändras från gång till gång. I film nummer fem så finns inget ljud som kan förklara hur de olika momenten görs. Alla deltagare hade problem med denna film, dels gick den för fort men också för att det inte var någon som sa hur hårt träden skulle dras åt. Vid ett tillfälle så ska flera stygn läggas upp på nålen senare ska nålen dras igenom alla stygnen. Det som inte berättas är att stygnen inte får dras åt för hårt för då går inte nålen att trä igenom. Denna del hade många av deltagarna problem med då de inte förstod att nålen sedan skulle dras igenom. Hur skulle då våra tre inlärare klara sig i denna situation? Det finns ingen utav våra inlärare som kan "läsa av" detta i filmen utan vid första försöket så drar alla åt stygnen för hårt. Vår kinetiska inlärare är den som kan lösa problemet först. Då upplevelsen är en viktig del i inlärandet så kan hen översätta det till att stygnen måste vara lösare. Den visuella som lär bäst genom synintryck kan genom att inspektera sitt arbete förstå att stygnen är för hårt dragna. Den auditiva som lär sig bra genom att höra och diskutera tar hjälp av en annan elev och hör hur hen skulle ha gjort och på så sätt kan diskutera sig fram till en lösning. I observation 2 var det ingen av informanterna som diskuterade problemen med varandra. De försökte på egen hand eller gav helt enkelt upp.

6.1 Slutsatser

Vi måste vara medvetna om att olika elever tar till sig filmen på olika sätt och kommer i vissa situationer att ha svårt att förstå dem. En film kan inte alltid visa exakt det som eleven behöver se och därför måste det finnas någon som kan svara på frågor i närheten. Det är viktigt att komma ihåg att hantverkets kunskap och den tysta kunskapen ibland inte kommer fram i filmen vilket kan göra att eleven inte förstår. Filmerna kan dock bli ett mycket bra hjälpmedel vid inläringen då den undervisande personen inte behöver vara upptagen hela tiden utan de elever som klarar av filmerna kan få lära sig utav dem. Av studien kan följande slutsatser dras:

- Vid inläring via film så är hämning en lika viktig del för att lära sig hantverket som vid inläring via person.
- Kunskapsöverföring via film kan ge en djupare förståelse för hantverkets kunskap eftersom eleverna tvingas att lösa eventuella problem på egen hand och därmed uppleva tekniken.
- Kunskapsöverföring via person ger en naturlig kunskap om hur orden används som hör till hantverket eller slöjden.
- Eleverna tar mer egna initiativ på egen hand när de får kunskapsöverföring via film än via en person.
- Eleverna känner sig ibland vilslna vid inläring av film då de inte kan få bekräftelse på att de har gjort rätt av en ledare.

- Filmen tröttnar aldrig på att upprepa sig men anpassar inte heller instruktionen till elevens behov. En person kan förklara på ett annat sätt om eleven inte förstår.
- Den tysta kunskapen och hantverkets kunskap har ibland svårt att överföras genom filmen då det är svårt att visa dessa kunskaper så att alla inlärning stilar förstår.

7 Sammanfattning

Denna studie är till för att redogöra om det finns någon skillnad i kunskapsöverföringen när inlärning sker via en person respektive via film. Syftet med studien är att analysera hur eleverna upplever de olika inlärningssituationerna och vilka för och nackdelar de kan se. Metoden som används i studien är observation och intervjuer. Observationen sker i en grupp som lär sig nålbindning antingen av en person eller av film. Efter observationerna så får deltagarna vara med i en uppföljande intervju. Frågor som ställs där är framför allt om deras egen upplevelse och hur de lär sig slöjd och hantverk bäst. De empiriska material som framkommer i observationerna och intervjuerna kommer att ligga till grund för analysen och resultatet.

I undersökning 1 får eleverna lära sig nålbindning av en person. Gruppen som observeras har anmält sig till en workshop. Workshopen äger rum på Frilagret i Göteborg, där det arrangerades den stora garnhelgen under en helg i mars 2014. Under denna helg så var det ett flertal olika workshops som hade med garn att göra. En utav dem var nålbindning och där fanns det möjlighet att sitta med och observera. Till workshopen kom fem deltagare som aldrig tidigare hade testat på nålbindning en del av dem hade sett nålbindning och arbeten som varit nålbundna. De flesta utav informanterna har en textil bakgrund och tycker om att arbeta med garn. Workshopen pågick ungefär en timma och under denna tid så visades det hur gör de första stygnen i nålbindning, hur arbetet gör till en cirkel, hur garnet skarvas samt hur arbetet kan börjas från mitten.

Under observationen så är det mycket rörelse i rummet. Deltagarna flyttar sig de gånger som ledaren har en genomgång för att kunna se bättre. De är också mycket prat mellan deltagarna, de kontakter som tas deltagarna emellan är framförallt för att få bekräftelse på det är rätt. De kontakter som tas med ledaren är för att söka hjälp men också mycket för att få bekräftelse på att arbetet är rätt utfört. Deltagarna jämför sina arbeten med varandra, de diskuterar skillnader och likheter och hur tekniken fungerar.

Undersökning 2 ägde rum i en liten läsesal på Göteborgs universitet. På grund av omständigheter som inte kunde påverkas skedde observationen på två grupper vid olika tillfällen, observation 2a och observation 2b. Till undersökning 2 användes fem olika filmer för att beskriva grunderna i nålbindning. Film nummer ett och film nummer 2 beskriver starten i nålbindning. Film nummer tre och film nummer fyra beskriver hur arbetet sätts ihop till en cirkel. Film nummer fem visar ett alternativt sätt att börja nålbindningen på denna film är den enda som inte har någon talad instruktion. All talade instruktion sker på engelska förutom film nummer fyra som utöver engelskan också pratar på finska. Filmerna

valdes för att de skulle efterlikna de moment som ledaren i undersökning1 visade. Detta för att lättare kunna jämföra de olika workshoparna.

Till observation 2a kom två deltagare, en utav dem hade tidigare testat på nålbinding men glömt av hur det gick till. Workshopen pågick en timma. Deltagarna konverserar inte så mycket med varandra. De tycks lära sig olika bra från de olika filmerna. Film nummer ett och film nummer två visar samma moment men ändå tycker informanterna olika om dem. En utav dem föredrar film nummer ett. Den andra fördrar film nummer två. De gånger som informanterna pratar med varandra så är det för att söka bekräftelse på att momentet är rätt utfört. De inspekterar sina arbeten men jämför dem sällan med varandra de två deltagarna använder filmen på olika sätt en utav dem stoppar mycket oftare. Ibland hinner det bara gå någon sekund innan filmen stoppas. Den andra låter filmen rulla på samtidigt som hen utför momenten som visas.

Till observation 2b kom tre deltagare. En utav dem hade tidigare testat på nålbinding men behövde fräscha upp minnet. Under observationen är det en del tekniska problem med filmerna. Deltagarna pratar inte så mycket med varandra, de få gånger de gör det är för att säga att de inte fattar eller kommentera filmen högt. Deltagarna arbetar mycket var och en för sig utan att jämföra arbetarna med varandra. Även i denna observation så tycker deltagarna olika bra om filmerna och har lättare att ta till sig en del av dem.

Efter varje observation så fick deltagarna delta i en uppföljande intervju. Där ställdes frågor om hur de upplevde de olika sätten att lära in och hur de lär sig slöjd och hantverk bäst. De fick också frågor om när de skulle kunna tänka sig att använda film i sitt inlärande. Informanterna är överens om att film är ett bra komplement till att lära av person men att det är svårt att enbart lära sig av en film. Filmen kan inte visa allt som behövs för att få en förståelse av tekniken. Fördelen med att ha en person som lär ut tycker informanterna är att det finns möjlighet att fråga om problem som uppstår. Vid inläring av film så säger många informanter att det är tillgängligt när som helst var som helst. De nämner även att det kan vara bra att det inte finns någon att fråga för då tas mer egna initiativ.

Resultatet av de två undersökningarna är att eleven ibland kan uppleva sig lite vilse vid inläring av film där det inte finns någon att fråga om bekräftelse på att det är rätt utfört. Däremot så behöver inte film vara något dåligt utan kan fungera som ett komplement till en person vid inläring av slöjd och hantverk. Om det används som ett komplement så kan personen ägna sig mer åt de elever som har svårt att ta till sig filmen än åt att hjälpa alla på en gång. Är det något som inte kommer fram i filmen så kan personen berätta och visa hur det ska göras.

Illustrationsförteckning

Infoga ordningen på dina bilder respektive figurer

Fig1: stygnen läggs hela tiden runt tummen.....	20
Fig 2: vid skarvning så lägger en de två garnbitarna så här.	20
Fig 3 Placeringen av deltagarna, ledaren och observatören under workshopen. plats X markerar den plats där informant 5 först satt innan hen flyttade sig.	25
Fig:4 Placeringen av deltagarna och observatören under workshopen.	30
Fig 5: När en vante görs så börjas arbetet från toppen och arbetar sig i en spiral neråt.....	32
Fig:6 Placeringen av deltagarna och observatören under workshopen.	33

Figur 1,2 och 5 är hämtade ur boken Gamla garntekniker(Gustafsson & Källstig 1988)

Käll- och litteraturförteckning

Muntliga källor

Informant 1 deltog i workshopen den 22/3-2014

Intervjuad den 25/3-2014 samt kompletterande frågor den 2/5-2014

Informant 2 deltog i workshopen den 22/3-2014

Intervjuade den 22/3-2014 samt kompletteringsfrågor den 7/5-2014

Informant 3 deltog i workshop den 22/3-2014

Ej intervjuad

Informant4 deltog i workshop den 22/3-2014

Intervjuad den 27/3-2014

Informant 5 deltog i workshop den 22/3-2014

Intervjuad den 22/3-2014 samt kompletteringsfrågor via mejl den 7/5-2014

Informant 6 deltog i observationen den 9/4-2014

Intervjuad den 9/4-2014 samt mejlade kompletteringsfrågor den 2/5-2014

Informant 7 deltog i observationen den 9/4-2014
Intervjuades den 9/4-2014 samt mejlade kompletteringsfrågor den 2/5-2014

Informant 8 deltog i observationen den 25/5-2014
Intervjuad den 25/5-2014

Informant 9 deltog i observationen den 25/5-2014
Intervjuad den 25/5-2014

Informant 10 deltog i observationen den 25/5-2014
Intervjuad den 25/5-2014

Tryckta källor

Arvastson, G. & Ehn, B., 2009. *Etnografiska observationer*, Lund: Studentlitteratur.

Björkdahl Ordell, S. et al., 2006. *Slöjdcirkus: att iscensätta ett estetiskt lärande : sammanfattande forskningsrön om Slöjdcirkus*, Stockholm: Nämnden för hemslöjdsfrågor.

Boström, L., 2006. Ögat, örat eller handen? , pp.0–3.

Boström, L., Wallenberg, H. & Engblom, K., 1997. *Inläring på elevernas villkor: en ny pedagogik för skolan : [inlärningsstilar i klassrummet]*, Jönköping: Brain Books.

Degerfält, I., Porko-hudd, M. & Lärarförbundet, 2008. Informationsteknik – ett redskap i slöjden. In *Slöjda för livet Om pedagogisk slöjd*. Stockholm: Lärarförbundets förlag, pp. 113–123.

Enander, L. & Norén, K.-G., 2008. *Nya Järnsmidesboken*, Stockholm: Nielsen & Norén.

Gustafsson, K. & Källstig, M., 1988. *Gamla textila tekniker i ull*, Stockholm: LT.

Hedblad, N., 2013. Att använda digitala hjälpmedel i de estetiska skolämnena textilslöjd och.

Jernström, E., 2000. *Lärande under samma hatt: en lärandeteori genererad ur multimetodiska studier av mästare, gesäller och lärlingar*, Luleå: Centrum för forskning i lärande, Univ. [distributör].

Johansson, M., 2008. Kommunikation i skolans slöjdpraktik. In Lärarförbundets förlag, Stockholm.

Kulturdepartementet, 2012. *Nationell samordning av hemslöjden*,

- Lindholm, M., 2011. Walddorfpedagogiken och waldorfskolan. In *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber, pp. 180–195.
- Lindström, L., 2008. ...slöjden såsom medel att uppfostra människor. In *Slöjda för livet: om pedagogisk slöjd*. Stockholm: Lärarförbundets förlag, pp. 33–39.
- Lundahl, G., 1999. Handarbetet: Hatat och hyllat. In *Den vackra nyttan: om hemslöjd i Sverige*. Hedemora: Gidlund i samarbete med Riksbankens jubileumsfond, pp. 71–87.
- Molander, B., 1996. *Kunskap i handling*, Göteborg: Daidalos.
- Patel, R. & Davidson, B., 2011. *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Lund: Studentlitteratur.
- Rystedt, H. & Säljö, R., 2008. *Kunskap och människans redskap: teknik och lärande*, Studentlitteratur, Lund.
- Sjömar, P., 2011. Hantverkarens kunskap.
- Tempte, T., 1997. *Lilla arbetets ära: om hantverk, arbete, några rekonstruerade verktyg och maskiner*, Stockholm: Carlsson.
- Throrbjörnsson, H., 2008. Svensk slöjd - en internationell framgång. In *Slöjda för livet: om pedagogisk slöjd*. Stockholm: Lärarförbundets förlag, pp. 40–50.
- Watson, R., 1977. Tacit Knowledge. , 23, pp.208–210.
- Winbladh, Anna, et al., 2003. *vem väver kejsarens nya kläder ?*, stockholm: Stockholms hantverksförening.
- Åhlvik, C., Busch, O. von & Museum, J. läns, 2009. *Handarbete för en bättre värld*, Jönköping: Jönköpings läns museum.

Bilagor

Bilaga 01 frågelista

- ❖ Vad har du för tidigare hantverkskunskaper?
 - Hur har du lärt dig dem?
 - Vad är det som du mest har sysslat med inom hantverk?
 - *Hur ser du på dina hantverkskunskaper?*
- ❖ Berätta hur du upplevde workshopen.
 - Har du någon gång tidigare försök lära dig nålbindning?
 - Varför gick det inte då?
 - Vad tycker du är den största fördelen med att lära sig via en person?
 - Vad är den största nackdelen med att lära sig via en person?
- ❖ Har du någon gång forsköt lära dig ett nytt hantverk med hjälp av film? Eller text?
 - Vad upplever du för skillnad mellan de olika sätten att lära in?
 - Om du skulle lära dig något via film hur tror du att du skulle uppleva skillnaden?
 - Vad upplever du är den största fördelen med att lära sig via film?
 - Vad är den största nackdelen med att lära sig via film?
- ❖ Hur går du tillväga om du vill lära dig ett nytt hantverk?
 - Vad är viktigast för dig när du ska lära dig något nytt hantverk?
 - Hur lär du dig bäst?

- ❖ När skulle du ha mer användning av film i ditt lärande?
- ❖ Vilken av alla filmer hade du svårast att förstå?
- ❖ Vad tyckte du om de olika filmerna?